

**Onderzoek naar het
toepassen van de methode
jeugdreclassering bij twee
bureaus jeugdzorg**

© 2013 Nederlands Jeugdinstituut

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Utrecht, juni 2013

Auteurs

R.T. van Vianen

A. Addink

K. L. Eijgenraam

Onderzoekers

Naast de auteurs van dit rapport werkten nog de volgende personen mee aan dit onderzoek:

C.E. Hoogeveen, Bureaualpha

M. H. van de Westelaken, Samenspraak Advies

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

Telefoon 030 - 230 63 44

Website www.nji.nl

E-mail info@nji.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Aanleiding onderzoek en vraagstelling	6
1.1 Aanleiding onderzoek.....	6
1.2 Inhoudelijk kader van het onderzoek.....	6
1.3 Vraagstelling	11
1.4 Deelnemende organisaties	12
1.5 Leeswijzer.....	12
2 Onderzoeksmethoden	13
2.1 Deskresearch en ontwerpen onderzoeksinstrumenten	13
2.2 Individuele interviews en dossieronderzoek.....	15
2.3 Focusgroepen	16
2.4 Klankbordgroep	16
3 Resultaten Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant	18
3.1 Handboek Jeugdreclassering.....	18
3.2 Interviews en focusgroep	18
3.3 Uitvoering methode jeugdreclassering.....	20
3.4 Conclusie	29
4 Resultaten Bureau Jeugdzorg Amsterdam	32
4.1 Methode FFPS.....	32
4.2 Interviews en focusgroep	33
4.3 Uitvoering methode jeugdreclassering.....	34
4.4 Conclusie	43
5 Conclusie en discussie jeugdreclassering.....	46
5.1 Inleiding	46
5.2 Conclusies	46
5.3 Discussie.....	49
5.3 Aanbevelingen.....	50
Literatuur	51
Bijlagen	52
Bijlage 1. Onderzoekopdracht Ministerie van Veiligheid en Justitie	54
Bijlage 2. Kernelementen Handboek Jeugdreclassering.....	56
Bijlage 3. Klankbordgroep.....	62
Het Nederlands Jeugdinstituut	64

Samenvatting

Aanleiding en vraagstelling

Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam heeft recent gekozen voor een andere werkwijze Generiek Gezinsgericht Werken (GGW) en de methode Functional Family Parole Services (FFPS). Deze bouwt voort op de methode jeugdreclassering. De huidige door BJAA gebruikte methode Functional Family Parole Services is ontwikkeld in Amerika voor de begeleiding van jeugdige criminelen. BJAA werkt daarbij onder andere aan de hand van het principe 1Gezin1Plan1Medewerker waarbij een gezinsmanager zowel maatregelen jeugdreclassering als een maatregel voor jeugdbescherming in hetzelfde gezin kan uitvoeren.

Bij het ministerie van Veiligheid en Justitie is de vraag ontstaan of de werkzame bestanddelen van de methode jeugdreclassering voldoende zijn geborgd bij het gebruik van FFPS door BJAA. Bureau Jeugdzorg Brabant diende daarbij als vergelijkingsgroep. Tegelijkertijd heeft het ministerie van Veiligheid en Justitie het Nederlands Jeugdinstituut de opdracht gegeven onderzoek te doen naar de programma-integriteit van de Deltamethode bij de bureaus jeugdzorg in het kader van de vliegwielenprojecten. Hiervan is apart verslag gedaan (Van Vianen et al., 2013). Dit onderzoek gaat over de methode jeugdreclassering.

In het onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *“hoe wordt invulling gegeven aan de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering bij Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam?”* Het gaat dan om de vraag of en in hoeverre de specifieke elementen van de methode jeugdreclassering worden toegepast zoals bedoeld en welke factoren motiverend en belemmerend werken bij de uitrol van de methoden.

Onderzoeksopzet en -uitvoering

Voor het onderzoek zijn de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering geoperationaliseerd in een vragenlijst. Op basis van een meertrapssteekproef is met 26 medewerkers in totaal 90 dossiers doorgenomen. De jeugdreclasserders van BJZ Brabant en de gezinsmanagers van BJAA hebben de onderzoekers aan de hand van een vragenlijst door hun dossiers geleid. De onderzoekers scoorden of de informatie expliciet in het dossier vermeld stond. Aan de hand van de resultaten per bureau jeugdzorg is een focusgroep gehouden. De focusgroep bestond uit een aantal geïnterviewde jeugdreclasserders of gezinsmanagers, een teamleider en een gedragsdeskundige. De conclusies, discussie en aanbevelingen zijn besproken in een klankbordgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de twee bureaus jeugdzorg en Jeugdzorg Nederland.

Conclusies

BJZ Brabant gebruikt de methode jeugdreclassering. Zij voeren passen de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering uit zoals bedoeld. BJZ Brabant heeft het mogelijk gemaakt de methode jeugdreclassering op de werkzame elementen qua uitvoering te vergelijken met BJAA.

Bij BJAA zijn de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering minder vaak terug te vinden in de dossiers dan bij BJZ Brabant. De uitkomst is dat BJAA de geselecteerde bestanddelen ten dele uitvoert zoals bedoeld in de methode jeugdreclassering. Echter, dit is een logische uitkomst omdat BJAA werkt aan de hand van een nieuwe methode: Generiek Gezinsgericht Werken en FFPS.

In het onderzoek is niet getoetst of specifieke bestanddelen van Generiek Gezinsgericht Werken en FFPS gebruikt worden zoals bedoeld. Het valt vooral op dat BJAA met de methoden kiest voor een bredere insteek en zoekt vooral naar achterliggende gezinspatronen en probeert in het systeem van het gezin veranderingen door te voeren. De aanleiding voor de maatregel voor jeugdreclassering en het werken aan voorkomen van recidive van een jeugdige komt in de dossiers minder zichtbaar aan de orde. Dit speelt vooral op de beginselen van ‘what works’ zoals het risicobeginsel, het behoeftebeginsel en het responsiviteitsbeginsel. Het behoeftebeginsel – het afstemmen van de behandeling op de criminogene factoren is in de helft van de dossiers vastgelegd. Het risicobeginsel (op schade aan anderen of zichzelf) is bij een kwart van de dossiers aangetroffen. Het responsiviteitsbeginsel - motivatie, beperkingen, leerstijl – verschilt per onderwerp. Beperkingen van de jeugdige, sterke punten en steunbronnen zijn bij driekwart van de dossiers vastgelegd. De motivatie en leerstijl van de jeugdige staat bij een kwart in het dossier beschreven.

In het onderzoek (dossiers, interviews, focusgroepen) is zichtbaar dat BJAA planmatig werkt, aansluit bij de motivatie van de cliënt. En er veel aandacht is voor routinematig monitoren van effectiviteit. Daarnaast zijn er wekelijks gestructureerde casuïstiekbesprekingen. BJAA werkt zichtbaar aan de hand van een aantal algemeen werkzame factoren die die effectiviteit van werken met jeugdigen en ouders verhogen. De gestandaardiseerde casuïstiekbesprekingen zijn een motiverende factor in het consequent verbeteren van de uitvoering van de methode. Er ontstaat een reflectieve praktijk. Een motiverende factor zijn de technieken die FFPS aanreikt om de begeleiding te kunnen uitvoeren. Onderdeel van de technieken is het aansluiten bij de motivatie van de gezinsleden en het samen komen tot een plan van aanpak. Dit zijn sterke punten in de toepassing van de methoden GGW en FFPS door BJAA.

De ‘what works’ beginselen zouden in de werkwijze van BJAA meer herkenbaar in de dossiers aan de orde mogen komen. Het gaat dan vooral om de risico’s op schade, de motivatie en de leerstijl van de jeugdige. Is de aanleiding criminaliteit van de jeugdige dan dienen de ‘what works’ beginselen het uitgangspunt te zijn.

Aanbevelingen

Aanbevelingen zijn:

1. Ministerie van Veiligheid en Justitie zorg voor ruimte bij de ontwikkeling van nieuwe methoden voor de jeugdreclassering zoals GGW en FFPS. Entameer studies (of maak gebruik van de door BJAA verrichte onderzoeken) naar de specifieke bestanddelen en de behaalde doelen van FFPS.
2. BJAA ontwikkel en beschrijf de methode GGW en FFPS gaandeweg. Verricht met regelmaat studies naar de methode. Besteed nadrukkelijk aandacht of en hoe de ‘what works’ beginselen aan de orde komen.

1 Aanleiding onderzoek en vraagstelling

In dit rapport doen we verslag van een onderzoek naar de wijze waarop aan de (werkzame) bestanddelen van de methode jeugdreclassering invulling wordt gegeven bij Bureau Jeugdzorg Amsterdam en Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant. In de volgende paragrafen schetsen we eerst de aanleiding voor dit onderzoek, het inhoudelijk kader en de onderzoeksvragen die daarbij een rol spelen.

1.1 Aanleiding onderzoek

In 2010 is een procesevaluatie uitgevoerd naar het gebruik van het Handboek Jeugdreclassering (Timmermans et al, 2010). Gebleken is dat de methode jeugdreclassering in alle instellingen die jeugdreclassering uitvoeren, bekend is en dat de methode jeugdreclassering door de instellingen in grote mate wordt toegepast.

Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam heeft recent gekozen voor een andere werkwijze en methode. Deze bouwt voort op de methode jeugdreclassering. De huidige door BJAA gebruikte methode Functional Family Parole Services is ontwikkeld in Amerika voor de begeleiding van jeugdige criminelen.

Bij het ministerie van Veiligheid en Justitie is de vraag ontstaan of de werkzame bestanddelen van de methode jeugdreclassering voldoende zijn geborgd bij het gebruik van FFPS door BJAA.

Tegelijkertijd heeft het ministerie van Veiligheid en Justitie het Nederlands Jeugdinstituut de opdracht gegeven onderzoek te doen naar de programma-integriteit van de Deltamethode bij de bureaus jeugdzorg in het kader van de vliegwielen projecten. Hiervan is apart verslag gedaan (Van Vianen et al., 2013).

1.2 Inhoudelijk kader van het onderzoek

1.2.1 Werkzame factoren¹

Bij het nagaan of elementen uit een methode worden uitgevoerd, is het zinvol dit toe te spitsen op de bestanddelen uit de methode die als werkzaam worden beschouwd. Of, wanneer dit (nog) niet bekend is, de onderdelen te selecteren waarvan wordt verwacht dat ze werkzaam zijn.

Die werkzame bestanddelen kunnen bestaan uit zowel algemeen als specifiek werkzame factoren. Algemeen (non-specifiek) werkzame factoren dragen bij aan het resultaat van de hulp ongeacht de soort behandeling en doelgroep. Met specifiek werkzame factoren wordt bedoeld: specifieke methodieken/technieken waarbij het gaat om een handswijze die bedoeld is om (bij een specifiek probleem/ doelgroep) een bepaald effect te behalen. Deze twee typen werkzame factoren zijn echter niet strikt te (onder)scheiden, zo zien we in een literatuurstudie van Van Yperen e.a. (2010) waarin zij een veelgeciteerde studie van Lambert² ter discussie stellen. De auteurs trekken op basis van literatuuronderzoek de conclusie dat de cijfers van Lambert c.s. kwalitatieve schattingen zijn

¹ Deze paragraaf is grotendeels gebaseerd op 'Algemeen en specifiek werkzame factoren in de jeugdzorg. Stand van de discussie' van Van Yperen e.a. uit 2010.

² Deze studie zou uitwijzen dat 40% van de uitkomst van therapie wordt bepaald door factoren buiten de therapie, 30% door algemeen werkzame factoren, 15% door placebo-effecten en slechts 15% door specifieke methodiek.

gebaseerd op onderzoek van ruim een kwart eeuw geleden, waarbij vooral onderscheid is gemaakt tussen de hoofdstromingen van destijds (gedragstherapie, systeemtherapie etc.) en niet afzonderlijke behandelingen. Het veelgehoorde argument dat specifiek werkzame factoren er weinig toe zouden doen, blijkt uit deze studie wetenschappelijk niet te onderbouwen. Om het aandeel van specifieke technieken in de werkzaamheid beter te kunnen bepalen, hebben de auteurs de literatuur verder doorgespit. In de studie wordt daarvoor een onderscheid gemaakt tussen algemeen werkzame factoren, de algemene invloed van methoden en technieken en de specifieke invloed van methoden en technieken.

De belangrijkste algemeen werkzame factoren zijn:

- a. Aansluiten bij de motivatie van de cliënt.
- b. Goede kwaliteit van de relatie cliënt-behandelaar.
- c. Goede structurering van de interventie (duidelijke doelstelling, planning en fasering).
- d. Goede 'fit' van de aanpak met het probleem en de hulpvraag.
- e. Uitvoering van de interventie zoals deze uitgevoerd hoort te worden.
- f. Professionaliteit (goede opleiding en training) van de behandelaar.
- g. Goede werkomstandigheden van de behandelaar (zoals draaglijke caseload, goede ondersteuning, veiligheid van de hulpverlener).
- h. Routinematig monitoren van de effectiviteit van de behandeling: tevredenheid cliënt, voldoende gewerkt aan de doelen, progressie in de te leren vaardigheden, afname problematiek.

Vooraf een goede relatie tussen cliënt en hulpverlener wordt als belangrijke factor gezien. Studies hiernaar zijn echter hoofdzakelijk gebaseerd op psychotherapie bij volwassenen, onderzoek met betrekking tot kinderen laten een bescheiden verband zien tussen de relatie en de resultaten. Ook lijkt het type probleem uit te maken: bij externaliserende problematiek is het verband sterker dan bij internaliserende problemen. Het tijdstip van meten is ook van invloed: hoe later in de therapie gemeten, hoe sterker het verband (mogelijk is de factor relatie in kortdurende behandelingen van minder belang). Ook de informant is van invloed: de therapeut rapporteert een sterker verband dan de cliënt zelf.

Conclusie van Van Yperen e.a. (2010) is dat de relatie-component ongetwijfeld van groot belang is, maar dat effectieve hulp uit beduidend meer bestaat dan een goede relatie. De totale lijst van de algemeen werkzame factoren bij elkaar lijken verhoudingsgewijs een sterk effect te hebben.

Specifiek werkzame factoren zijn niet, zoals bij algemeen werkzame factoren, in een rijtje op te sommen. Elke methode kent zijn eigen specifiek werkzame factoren. In de studie van Van Yperen e.a. is wel bekeken in hoeverre specifieke methoden en technieken effectief kunnen zijn.

Bij onderzoek naar eigenstandige effecten van specifieke technieken lijkt er een verschil te zijn tussen hulpverlening aan volwassenen en aan jeugdigen. Een meta-analyse van Karver e.a. (2006) laat zien dat de effecten van specifieke vaardigheden van de therapeut bij jeugdigen een groter effect scoren dan bij volwassenen.

Uit implementatieonderzoek van Dowden en Andrews (1999) naar de effectiviteit van 'correctional programs' blijkt dat programma's met getraind personeel drie keer zo effectief zijn als programma's zonder getraind personeel; programma's waarin supervisie was opgenomen blijken zelf vijf keer zo effectief als programma's waarin dit ontbreekt.

Daarnaast zijn er ook nog specifieke methoden/technieken die juist vermeden dienen te worden bij een specifiek probleem/doelgroep (de don'ts). De hulpverlener moet weten met welke problematiek

hij te maken heeft en wat hij in dat geval wel en niet moet doen. Specifieke methoden verpakken vaak die kennis in aanwijzingen voor het handelen.

Er zijn aldus aanwijzingen dat door gebruik van deze methodieken, mits goed geïmplementeerd, er een betere koppeling tot stand komt tussen de specifieke problemen waar de jeugdige en/of de opvoeder mee kampt en de handelingen die de hulpverlener in dat kader het beste kan verrichten om te problemen te verhelpen. Dat kan een behoorlijke bijdrage leveren aan de effecten van de behandeling. Ook kan het ertoe leiden dat averechtse effecten of negatieve bijwerkingen worden voorkomen.

De algemeen werkzame factoren en de toepassing van methoden en technieken zijn deels verweven:

1. Bepaalde basistechnieken uit methoden hebben het karakter van een algemeen werkzame factor: bijvoorbeeld gestructureerd werken (fasen, doelen).
2. Veel basistechnieken hebben een uitwerking op de kwaliteit van algemeen werkzame factoren: bijvoorbeeld de toepassing van bepaalde technieken (bijv. reflecteren, steunen, aansluiten) bevorderen de kwaliteit van de therapeutische relatie.

Specifieke methoden zijn te beschouwen als vliegwielen om algemeen werkzame factoren te activeren.

1.2.2 Handboek Jeugdreclassering

In 2005 is het Handboek Methode Jeugdreclassering verschenen. Dit handboek is in opdracht van de Directie Justitieel Jeugdbeleid (DJJ) en Jeugdzorg Nederland (voorheen MOgroep) ontwikkeld. Doel van het handboek is bijdragen aan eenduidige evidencebased methoden en interventies en aan een meer uniforme inhoud en uitvoering van begeleiding van jeugdige delinquenten. Medio 2006 is de implementatie van het handboek begonnen en vanaf 2010 zouden alle bureaus jeugdzorg volgens de methodiek moeten werken. De methodiek deelt het jeugdreclasseringstraject op in een aantal fasen: diagnostiek, planvorming, uitvoering en evaluatie/afsluiting. Elke fase dient de jeugdreclassering de jongere langs de normatieve route (gericht op begrenzen en bewaken van de jongere en ondersteuning bij de opvoeding), de pragmatische route (gericht op onderhandeling over de te leveren diensten binnen het begeleidingstraject) en de wetenschappelijke route (gericht op het inzetten van evidencebased methoden om het delict gedrag van de jongere te bestrijden) te begeleiden.

Onderzoek naar de methode

Regioplan heeft, vooruitlopend op een effectevaluatie, in 2009 een procesevaluatie uitgevoerd naar de nieuwe methodiek (Timmermans, Van den Tillaart, & Homburg, 2010). De conclusie van de onderzoekers is dat de werkwijze van de jeugdreclassering gestructureerder en uniformer lijkt dan voorheen. De methode laat daarbij ruimte over aan de jeugdreclasserders om binnen een begeleidingstraject eigen accenten te leggen en daarbij eigen methodische uitgangspunten te hanteren. Uit het onderzoek blijkt dat het handboek bekend is bij alle onderzochte instellingen en dat de grote meerderheid van de instellingen het belang van het handboek in ziet. Vooral uniformiteit in de werkwijze, doelgerichter werken en verhoogde structuur en houvast in het werken worden als belangrijke aspecten van het handboek genoemd. Bijna alle instellingen ervaren echter een te hoge caseload om het handboek volledig te kunnen toepassen. Ook is er kritiek op de methode zelf. De nieuwe methode vraagt om frequente en uitgebreide verslaglegging en rapportages naar ketenpartners, gebruikers ervaren het handboek soms als omvangrijk en moeilijk leesbaar en missen gebruiken aandacht voor bepaalde onderwerpen zoals seksualiteit en culturele diversiteit. In de

praktijk blijkt dat sommige onderdelen niet door alle instellingen worden toegepast, waarbij het vaker kleine dan grote instellingen zijn die bepaalde onderdelen achterwege laten. Onderdelen die nog wel eens worden overgeslagen zijn het invullen van het risicotaxatie-instrument, het uitvoeren van een half jaarlijkse evaluatie en op basis daarvan een nieuw plan van aanpak maken en het opstellen van een afsluitrapportage.

Specifieke bestanddelen methode³

Of de hiervoor genoemde elementen werkzaam zijn (of effect hebben: afname probleemgedrag, toename vaardigheden, verkorting duur maatregel, minder recidive) is onbekend. Er is wel een procesevaluatie uitgevoerd (Timmermans et al, 2010), maar voor zover we weten is er (nog) geen onderzoek naar de effectiviteit van de methode.

De volgende (specifieke) bestanddelen van de methode jeugdreclassering worden als werkzaam verondersteld:

1. Verzamelen en ordenen informatie
2. Taxeren risico en bepalen recidive risico
3. Bepalen behoeftebeginsel
4. Bepalen responsiviteitsbeginsel
5. Opstellen doelen en bepalen middelen
6. Betrekken jeugdige en ouders bij de planvorming
7. Toezicht op afspraken
8. Evalueren verloop van de begeleiding

Een aantal van deze specifieke bestanddelen behoren tot de ‘what works’ beginselen (recidiverisico, behoeftebeginsel en responsiviteitsbeginsel). Deze beginselen worden gebruikt omdat onderzoek uitwijst dat het werken aan de hand van deze beginselen zorgt voor meer effectiviteit bij het toepassen van de programma’s (minder recidive). Het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft een erkenningscommissie justitiële interventies ingesteld. Zij beoordelen of een programma erkend wordt. De methode jeugdreclassering is nog geen erkende interventie.

1.2.3 Functional Family Parole Services (FFPS)⁴

Een bijzondere plek in dit onderzoek neemt de Amerikaanse methode Functional Family Parole Services (FFPS) in. Dit is een methode voor gezinsgericht casemanagement, die momenteel wordt uitgevoerd door Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam (Bureau Jeugdzorg Amsterdam). Aanvankelijk werd FFPS vooral toegepast door gezinsmanagers⁵ van de jeugdreclassering (als aanvulling op het Handboek Methode Jeugdreclassering). Inmiddels wordt FFPS ook gebruikt door de gezinsmanagers van de jeugdbescherming (als aanvulling op de Deltamethode).

In de methode FFPS staat de samenwerking met alle gezinsleden centraal. Het doel van FFPS is dat het gezin na afloop van de begeleiding “het gevoel terug heeft van controle over haar mogelijkheden om toekomstige problemen en andere aan te kunnen, waarbij het gezin realistisch is ten opzichte van toekomstige problemen en het gezin een plan heeft en uitvoert voor het blijven toepassen van wat ze geleerd hebben in nieuwe situaties”.

³ Zie bijlage 3.

⁴ Voor informatie over FFPS is de website <http://ggwiki.wikispaces.com/FFPS> geraadpleegd.

⁵ Bij Bureau Jeugdzorg Amsterdam worden alle uitvoerend werkers die met gezinnen werken (of het nu om jeugdbescherming, jeugdreclassering of vrijwillige hulp gaat) gezinsmanagers genoemd.

Binnen FFPS komt de begeleiding op een gefaseerde manier tot stand in samenwerking met de jeugdige en alle andere leden van zijn of haar gezin. De begeleiding bestaat uit drie fasen:

1. *Fase I: Verbindings- en motiveringsfase*

In deze fase gaat de gezinsmanager een werkrelatie aan met het hele gezin(systeem) en richt hij zich op de motivatie van elk betrokken gezinslid of relevante individuen die grote invloed hebben in het gezin als systeem. Hierbij zal de gezinsmanager samen met het gezin kijken welke dingen er goed gaan (kracht), maar wordt er ook gekeken welke zorgen er zijn over de veiligheid, welke moeilijkheden zij ervaren (risico's) met betrekking tot de opvoeding en maatschappelijke schade.

2. *Fase II: Ondersteunings- en monitoringfase*

Tijdens deze fase van de begeleiding zal de gezinsmanager, in geval van doorverwijzing, de jeugdige en het gezin blijven ondersteunen en motiveren. Bij een doorverwijzing zullen de gesprekken echter minder vaak plaatsvinden dan in de eerste fase. De gezinsmanager heeft vooral contact met de hulpverlener waarnaar is doorverwezen.

De fase wordt afgerond, zodra de begeleiding, behandeling of therapie succesvol is. In een eindgesprek komen de bereikte resultaten aan de orde en wordt er gesproken over een preventieplan (hoe te handelen op het moment dat het minder goed gaat).

3. *Fase III: Generalisatiefase*

In deze laatste fase bespreekt de gezinsmanager samen met het hele gezin hoe ze de geleerde in fase II, kunnen blijven toepassen in verschillende situaties. Er wordt een borgingsplan opgesteld met het gezin. In het begin van de laatste fase zullen de gesprekken met de gezinsmanager weer toenemen, juist om bovenstaande te realiseren. De begeleiding zal stapsgewijs afgebouwd worden.

Technieken die de gezinsmanager toepast:

- *Matchen (aansluiten)*: Dit zijn de stappen die de gezinsmanager neemt om aan te sluiten bij het gezin en de gezinsleden, aan de fase, aan de relationele functie en hiërarchie. Matchen is een continue doorlopend proces. Voorbeelden van matchen zijn: schoenen uit doen bij binnenkomst als dit gewoonte is bij het gezin, eten en drinken aannemen, dezelfde taal gebruiken.
- *Change focus (veranderen van de focus)*: Het gebruiken van technieken die er op zijn gericht de aandacht van de gezinsleden af te leiden, vaak op het moment dat er sprake is van negativiteit en beschuldigingen. Voorbeelden: onderbreken en afleiden (iets laten vallen, om een kopje thee vragen), point processing (het beschrijven van negatieve interacties die de gezinsmanager ter plekke ziet gebeuren, vanuit een perspectief van krachten), sequencing (volgorde van gebeurtenissen proberen te begrijpen), bekrachtiging.
- *Change meaning (verandering van betekenis)*: Deze technieken zijn er op gericht om de gezinsleden te laten zien dat er een andere betekenis achter het gedrag van iemand kan zitten dan ze denken (te zien). FFPS gaat er van uit dat achter elk gedrag een nobele intentie schuilt, die men kenbaar wil maken aan anderen.

FFPS is één van de belangrijkste bestanddelen die worden gebruikt binnen het generiek gezinsgericht werken (GGW) bij BJAA, naast o.a. de Deltamethode en het Handboek Jeugdclassering. Om GGW uit te kunnen voeren, volgen de uitvoerende medewerkers van BJAA intern de gecertificeerde training tot gezinsmanager. Daarnaast volgen zij de tweejarige training in de FFPS-methodiek. De werkwijze wordt wekelijks besproken in het casuïstiekoverleg onder

begeleiding van een getrainde supervisor (de senior Gezinsmanager). Deelnemers aan dit overleg zijn behalve de gezinsmanagers de teammanager (zie het overleg voorzit) en de gedragsdeskundige (die gevraagd en ongevraagd adviseert over de kindveiligheid, de ontwikkelingsbedreigingen en kansen voor de kinderen, de problematiek van de ouders en het gezinssysteem).

De gezinsmanagers bieden altijd Eigen Kracht Conferenties aan, dit kan aan het begin of later (als borging) in het begeleidingstraject zijn. Naast de LIRIK die minimaal twee maal per jaar met het gezin wordt doorgenomen, wordt per contact een veiligheidscore en een score op de centrale lijn bijgehouden. De veiligheidslijn en de centrale lijn (een haalbaar einddoel gekoppeld aan de reden van de aanmelding) zijn instrumenten om de voortgang in de veiligheid en de centrale lijn van de kinderen en het gezin dagelijks dan wel wekelijks inzichtelijk te maken. Deze metingen helpen de gezinsmanager na te denken over wat de volgende stap moet zijn om de veiligheid en centrale lijn te bevorderen.

FFPS is door de erkenningscommissie justitiële interventies geen erkende interventie.

1.2.4 Toepassen specifieke bestanddelen

‘Fidelity’ en ‘completeness’ zijn terminologieën die veel worden gebruikt in verslagen van evaluatiestudies naar de mate van gebruik van innovaties (Fleuren, Paulussen, van Dommelen & van Buuren, 2012). Fidelity verwijst naar het gebruik zoals bedoeld door de ontwikkelaars. Completeness verwijst naar de proportie daadwerkelijk uitgevoerde kernelementen (0% geen gebruik tot 100% volledig gebruik van alle kernelementen).

In dit onderzoek hebben we onderzocht in hoeverre de specifieke bestanddelen uit het de methode jeugdreclassering worden uitgevoerd door de gezinsmanagers van Bureau Jeugdzorg Amsterdam. Met andere woorden: worden deze specifieke bestanddelen in de methode FFPS/GGW herkend en komen deze voldoende overeen met de wijze waarop ze uitgevoerd dienen te worden in de methode jeugdreclassering?

1.3 Vraagstelling

In het onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Hoe wordt invulling gegeven aan de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering bij Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam?

Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van een aantal deelvragen:

1. In welke mate worden de geselecteerde bestanddelen van de methode jeugdreclassering uitgevoerd? En specifiek bij Bureau Jeugdzorg Amsterdam: hoe worden de geselecteerde bestanddelen van de methode jeugdreclassering ingevuld in de methode FFPS? Worden de bestanddelen uitgevoerd zoals bedoeld (fidelity)? In welke mate worden de bestanddelen uitgevoerd (completeness)?
2. In welke mate zijn de geselecteerde bestanddelen goed geïmplementeerd? Welke motiverende en belemmerende factoren die het gebruik van het handboek of FFPS beïnvloeden komen in de geselecteerde teams voor?

Als uit deelvraag 1 blijkt dat de geselecteerde bestanddelen niet worden uitgevoerd zoals bedoeld en uit deelvraag 2 is gebleken waar dat aan ligt, komt ook nog de volgende vraag aan de orde:

3. Wat zouden de organisaties kunnen doen om ervoor te zorgen het werken aan de hand van de geselecteerde bestanddelen wordt vergroot?

1.4 Deelnemende organisaties

Aan het onderzoek hebben twee organisaties deelgenomen: Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam en Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant. Bureau Jeugdzorg Noord Brabant werkt volgens het Handboek Jeugdreclassering en is bereid om als vergelijkingsgroep te fungeren.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we hoe we het onderzoek hebben aangepakt (aanleiding onderzoek, vraagstelling en onderzoeksverantwoording). Hoofdstuk 3 en 4 bevatten de resultaten van de afzonderlijke instellingen: Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant (H3) en Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam (H4). We besluiten dit rapport in hoofdstuk 5 met de conclusies en aanbevelingen.

2 Onderzoeksmethoden

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is gekozen voor een opzet in drie onderdelen:

1. Deskresearch naar de werkzame bestanddelen van de methode jeugdreclassering en ontwikkeling vragenlijsten.
2. Onderzoek naar hoe de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering op casuïstiekniveau aan de hand van dossieronderzoek in combinatie met individuele interviews. De uitkomsten van dit deel van het onderzoek zijn zowel kwalitatief als kwantitatief geanalyseerd.
3. Onderzoek naar het toepassen van de bestanddelen en knelpunten in de implementatie op het niveau van teams en organisatie door middel van focusgroepen. De uitkomsten van dit deel van het onderzoek zijn kwalitatief geanalyseerd.

We beschrijven voor elk onderdeel de gevolgde werkwijze.

2.1 Deskresearch en ontwerpen onderzoeksinstrumenten

Het onderzoek is gestart met deskresearch. Het bestuderen van beschikbare bronnen en op basis daarvan op een rij zetten:

1. Wat er bekend is over werkzame factoren en in hoeverre deze als specifieke bestanddelen zijn opgenomen in beide methoden.
2. In hoeverre deze specifieke bestanddelen zijn geïdentificeerd als werkzaam.
3. Bestaande instrumenten die zijn gebruikt voor onderzoek naar toepassen van de specifieke bestanddelen op een rij zetten en nagaan of deze geschikt zijn (te maken) voor dit onderzoek.
4. Informatie zoeken voor de operationalisatie van die onderdelen waarvoor nog geen instrumenten zijn ontwikkeld.

De specifieke bestanddelen zijn – zoveel als mogelijk - in concrete, te meten indicatoren vertaald. Bijvoorbeeld, het toepassen van een risicotaxatielijst voor het beoordelen van de veiligheid. De uitkomsten van deze deskresearch zijn grotendeels weergegeven in hoofdstuk 1. Daarnaast hebben ze een rol gespeeld bij het tot stand komen van de onderzoeksinstrumenten die zijn ontwikkeld:

1. Vragenlijst dossieronderzoek Jeugdreclassering.
2. Interviewleidraad voor de focusgroepen Jeugdreclassering.

2.1.1 Vragenlijsten dossieronderzoek

Vragen aan de gezinsmanager/jeugdreclasserder of hij/zij bepaalde onderdelen uitvoert zoals bedoeld, zal zeer waarschijnlijk geen reëel beeld opleveren. Een onderzoek onder gezinsvoogden van Stams e.a. (2010) suggereert dat zelfrapportage waarschijnlijk geen goed beeld geeft van de uitvoering van kernelementen uit de Deltamethode die in de Jeugdbescherming wordt gebruikt. Om een beeld te krijgen van wat de jeugdreclasserder daadwerkelijk doet, en niet van wat kan of wat hij of zij het weleens heeft gedaan, is casuïstiek bestudeerd.

Een aantal onderdelen zijn onderzocht door middel van dossieronderzoek, bijvoorbeeld of er een plan van aanpak is gemaakt en of daar concrete werkdoelen in staan. Sommige onderdelen lenen zich echter niet goed voor dossieronderzoek (zoals de toepassing van gesprekstechnieken). Die

onderdelen hebben we in een interview met de jeugdreclasserder, aan de hand van een selectie van dossiers, met een vragenlijst gestructureerd doorgenomen. Letterlijk met de ‘casus op tafel’: “Hoe heb je dat aangepakt in die casus?”. Wat deed je in die situatie bij die cliënt?”. Per vraag kan een bepaalde score behaald worden: hoe duidelijker het element in het dossier is terug te vinden, hoe hoger de score. Bijvoorbeeld op het onderwerp “De jeugdreclasserder is nagegaan welke criminogene factoren aanwezig zijn ” is één van de volgende antwoordcategorieën mogelijk:

0. Is niet gebeurd of niet van toepassing.
1. Volgens de werker wel gebeurd, maar blijkt niet uit dossier.
2. Uit dossier blijkt dat dit gebeurd is.

Er is steeds aan de gezinsmanager/jeugdreclasserder gevraagd aan te geven of en waar de informatie over toepassing van elementen in het dossier te vinden is. De respondent geeft zelf aan of een element in het dossier is vastgelegd. Als de gezinsmanager/jeugdreclasserder dit kan laten zien beschouwen de onderzoekers de toepassing van het betreffende element als gedocumenteerd in het dossier. De onderzoekers gaven de respondent tijdens de gesprekken de gelegenheid gegeven even te zoeken naar bepaalde informatie. In de praktijk betekent dit dat het plan van aanpak (of direct achterliggende bronnen zoals contactjournaals of grafieken of brieven) de basis is geweest voor de scoring van ‘opgenomen in het dossier’. Enig verschil in handelwijze van de onderzoekers is niet uit te sluiten, maar voorop staat dat de respondent steeds de vindplaats in het dossier van de toegepaste elementen heeft kunnen aangegeven. Als de respondent aangeeft dat een element wel is toegepast maar zonder dat dit in het dossier kan worden aangewezen, dan is steeds gescoord in categorie (1). Dan is een element volgens de respondent wel toegepast maar de onderzoekers vinden dat dit elementen niet gedocumenteerd terug te vinden is in plan van aanpak of andere direct aanwijsbare plekken in het dossier.

Score 2 levert ‘harder bewijs’ op voor de daadwerkelijke uitvoering dan score 1. Hoe meer de uitvoering van bepaalde werkzame elementen blijkt uit het dossier, hoe hoger de uiteindelijke score en hoe meer zeggingskracht voor het toepassen van de specifieke bestanddelen.

2.1.2 Interviewleidraad focusgroepen

Het doel van het interview met een groep medewerkers per instelling (een vertegenwoordiging van gezinsmanagers of jeugdreclasserders, teamleiders en gedragswetenschappers van de betrokken teams) is zicht krijgen op hoe uitvoerend medewerkers de randvoorwaarden ervaren die nodig zijn om de methodieken goed uit te kunnen voeren. Het organiseren van randvoorwaarden is een belangrijk onderdeel van een goede implementatie. Als de randvoorwaarden niet voldoende gecreëerd worden, is de kans groot dat dat ten koste gaat van de uitvoering van de methodiek. Hierbij kun je denken aan het hebben van te weinig tijd om de methodiek goed uit te kunnen voeren, al dan niet in combinatie met een te hoge caseload en het ontbreken van voldoende begeleiding. In dat geval moet de oplossing niet gezocht worden in het aanpassen van de methode, maar in het creëren van de benodigde randvoorwaarden of het aanpassen van de invoerstrategie. Voor het interview met de focusgroepen is een interviewleidraad opgesteld, waarbij elementen uit het door TNO ontwikkelde Meetinstrument voor Determinanten van Innovaties (MIDI) en de Implementatiewijzer van het NJi als input zijn gebruikt.

2.2 Individuele interviews en dossieronderzoek

2.2.1 Steekproef

De steekproeftrekking verliep aan de hand van een meertrapssteekproef. De eerste selectie vond plaats op basis van de teams. Verschillende onderzoeken (Stams, 2010; Stals, 2012) laten zien dat één van de factoren waarmee rekening te houden is, de teams zijn waaronder de uitvoerend medewerkers functioneren. Het selecteren van meer teams zorgt ervoor dat niet zeer selecte teams object zijn van onderzoek waar nu eenmaal de methode zeer goed wordt uitgevoerd of juist helemaal niet.

De meertrapssteekproef verliep als volgt: eerst werden er aselect een aantal teams per instelling geselecteerd. Vervolgens werd er uit de geselecteerde teams een aselecte steekproef van gezinsmanagers of jeugdreclasserders getrokken.

Tabel 2.1 Verdeling respondenten

	Bureau Jeugdzorg Amsterdam	Bureau Jeugdzorg Noord Brabant
FFPS jeugdreclassering	14 gezinsmanagers 44 dossiers	-
Handboek Jeugdreclassering	-	12 jeugdreclasserders 46 dossiers
Totaal	26 medewerkers, 90 dossiers	

Zo ontstond er een groep respondenten voor de onderzoeksvraag naar de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering bij uitvoering van FFPS en én een groep respondenten die een zogenaamde vergelijkingsgroep vormden voor het onderzoek naar dezelfde de specifieke bestanddelen bij de uitvoering van het Handboek Jeugdreclassering zodat de uitkomsten tussen beide methoden vergeleken konden worden.

2.2.2 Interviews

De derde en laatste stap uit de meertrapssteekproef vond plaats binnen de individuele interviews met de uitvoerend werkers. Uit de complete caseload van de uitvoerend werker werd aselect een aantal casussen getrokken die aan het volgende criterium voldoen: minimaal één plan van aanpak gereed. Mocht een casus niet aan de criteria voldoen dan trok de onderzoeker aselect een nieuwe casus, net zolang totdat er vier tot vijf casussen waren getrokken per gezinsmanager/jeugdreclasserder.

In het interview betrok de onderzoeker het (digitale) dossier van elke casus en de antwoorden van de gezinsmanager/jeugdreclasserder. Dus de informatie uit het dossier kon worden geverifieerd in het gesprek met de gezinsmanager/jeugdreclasserder en andersom.

Aan de hand van de geoperationaliseerde de specifieke bestanddelen vulden de onderzoekers een gestructureerde vragenlijst in op basis van het dossier en het gesprek met de medewerker. Deze vragenlijst werd digitaal via internet ingevuld door de onderzoeker.

In de vragenlijst is ruimte voor kwalitatieve opmerkingen van de gezinsmanager of jeugdreclasserder. Ook werden er cliëntgegevens verzameld die voor de latere analyse van belang kunnen zijn en gegevens over de gezinsmanager/jeugdreclasserder waarvan bekend is dat deze een

rol spelen bij implementatie (bijvoorbeeld werkervaring als gezinsmanager/ jeugdreclasserder, werkervaring met methode, opleiding).

2.2.3 Analyse van de verzamelde data

De verzamelde data zetten de onderzoekers in SPSS waarna er per deelnemende instelling een beeld ontstond hoe het is gesteld met het toepassen van de specifieke bestanddelen. Dit beeld is gebaseerd op een gestratificeerde aselechte steekproef van 90 dossiers.

2.3 Focusgroepen

Met het beeld per instelling gingen de onderzoekers terug naar de praktijk, met onder andere de vraag of en waar er knelpunten zijn bij het integer uitvoeren van het programma. Instellingen die succesvol zijn in het integer uitvoeren van de methode (of in het oplossen van knelpunten die dat belemmeren) kunnen vergeleken worden met instellingen die op basis van de uitkomsten van het onderzoek minder succesvol zijn.

Voor dit onderdeel is informatie verzameld via focusgroepen. Deze focusgroepen kenmerken zich door een interactieve invulling. Voor elke betrokken instelling werd één focusgroep uitgevoerd (bestaande uit een vertegenwoordiging van gezinsvoogden of jeugdreclasserders, teamleiders en gedragswetenschappers van de betrokken teams). Aan elke focusgroep namen acht tot tien medewerkers deel en de sessie duurde 2 uur. De focusgroep diende twee doelen:

1. Toetsen van de bevindingen: hoe uitvoerend medewerkers de methoden jeugdreclassering of FPSS in de dagelijkse praktijk gebruiken.
2. Zicht krijgen op hoe uitvoerend medewerkers de randvoorwaarden ervaren die nodig zijn om de methodieken goed uit te kunnen voeren.

De nadruk in de focusgroepen lag op het tweede doel. De deelnemers gingen met elkaar in gesprek over hun dagelijkse werk waarbij verschillen in uitvoering aan de orde kwamen. De gespreksleider stuurde de focusgroep aan de hand van een vooraf opgesteld programma/interviewleidraad. De onderzoekers wilden weten welke randvoorwaarden de medewerkers nodig hebben om de methodieken goed uit te kunnen voeren en in hoeverre hier tijdens de implementatie aan is voldaan. De onderzoekers hebben de verslagen verstuurd naar de leden van de focusgroep. Deze hebben daarop soms aanvullende opmerkingen gemaakt.

2.4 Klankbordgroep

Aan het einde van het proces is een klankbordgroep gehouden met de projectleiders van de deelnemende instellingen aangevuld met een vertegenwoordiger van Jeugdzorg Nederland. Vooraf aan de klankbordgroep hebben de bureaus jeugdzorg de mogelijkheid gekregen om feitelijke onjuistheden te corrigeren.

Het doel van de klankbordgroep was de conclusies te bespreken. Herkennen de bureaus jeugdzorg de uitkomsten? Welke ontwikkelingen spelen er? De betrokken bureaus jeugdzorg hebben op deze wijze input geleverd voor de discussie en de aanbevelingen.

3 Resultaten Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant

Dit hoofdstuk geeft de onderzoeksresultaten Bureau Jeugdzorg Brabant weer. Bij Bureau Jeugdzorg Brabant wordt de jeugdreclasseringsmaatregel uitgevoerd door aparte teams met jeugdreclasserders. De teams werken volgens het handboek Jeugdreclassering. In de eerste paragraaf wordt een korte beschrijving gegeven van de werkwijze in Brabant. Daarna volgt een beschrijving van de kenmerken van de geselecteerde jeugdreclasserders en cases bij de interviewronde en wordt de samenstelling van de focusgroep weergegeven. Vervolgens komt aan de orde hoe de verschillende componenten uit de methode jeugdreclassering worden uitgevoerd. Per onderdeel worden zowel de resultaten van de interviews als de focusgroep beschreven. Tot slot worden de onderzoeksvragen beantwoord voor Bureau Jeugdzorg Brabant.

3.1 Handboek Jeugdreclassering

BJZ Brabant werkt aan de hand van de methode jeugdreclassering. In 2005 is het Handboek Methode Jeugdreclassering verschenen. Dit handboek is in opdracht van de Directie Justitieel Jeugdbeleid (DJJ) en Jeugdzorg Nederland (voorheen MOgroep) ontwikkeld. Doel van het handboek is bijdragen aan eenduidige evidencebased methoden en interventies en aan een meer uniforme inhoud en uitvoering van begeleiding van jeugdige delinquenten. Medio 2006 is de implementatie van het handboek begonnen en vanaf 2010 zouden alle jeugdreclasserders volgens de methodiek moeten werken. De methodiek deelt het jeugdreclasseringstraject op in een aantal fasen: diagnostiek, planvorming, uitvoering en evaluatie/afsluiting. Elke fase dient de jeugdreclassering de jongere langs de normatieve route (gericht op begrenzen en bewaken van de jongere en ondersteuning bij de opvoeding), de pragmatische route (gericht op onderhandeling over de te leveren diensten binnen het begeleidingstraject) en de wetenschappelijke route (gericht op het inzetten van evidencebased methoden om het delict gedrag van de jongere te bestrijden) te begeleiden.

Het Plan van Aanpak structureert de vastlegging van de werkzame elementen van de methode jeugdreclassering. BJZ Brabant heeft in 2012 een nieuw Plan van aanpak ingevoerd. In het nieuwe plan van aanpak zijn niet meer alle elementen van het handboek opgenomen.

3.2 Interviews en focusgroep

3.2.1 Kenmerken gezinsmanagers

In het totaal zijn twaalf jeugdreclasserders geïnterviewd over de uitvoering van de jeugdreclasseringsmaatregel. De gemiddelde leeftijd van de jeugdreclasserders is 36,9 jaar. Alle jeugdreclasserders hebben een HBO opleiding als vooropleiding en hebben daarnaast een opleiding in het werken volgens het Handboek Jeugdreclassering gevolgd. Daarnaast noemen de jeugdreclasserders diverse andere trainingen die zij hebben gevolgd onder andere ITB CRIEM, dubbele maatregel, SOS, motiverende gespreksvoering en omgaan met agressie. Meer dan helft van de jeugdreclasserders heeft meer dan vijf jaar werkervaring met jeugdreclassering. Het aantal jaar ervaring in het werken volgens het handboek varieert van 3 tot 6 jaar (Tabel 3.1).

Tabel 3.1 Kenmerken jeugdreclasseerder

BJZ Brabant	
N	12
Gemiddelde leeftijd	36,9 jaar 25-59 jaar
Vooropleiding: - HBO	12
Werkervaring JR: - < 1 jaar - 1-5 jaar - 6 – 10 jaar - > 10 jaar	0 5 6 1
Opleiding handboek	12
Ervaring met handboek: - 3 jaar - 4 jaar - 5 jaar - 6 jaar	4 4 3 1
Aantal trainingen - 1 training - 2 trainingen - 3 trainingen - > 3 trainingen	6 0 0 6

3.2.2 Kenmerken cases

In totaal zijn 46 dossiers geselecteerd⁶. De gemiddelde leeftijd van de jeugdigen met een maatregel is 16,7 jaar. Bij het merendeel van de dossiers gaat het om een jongen. De gemiddelde duur van de maatregel op het moment van inzage in het dossier is 1,3 jaar. De duur varieert van enkele maanden tot 4 jaar. Bij de helft van de cases is de duur van de maatregel op het moment van inzage korter dan 1 jaar. In een ruime meerderheid van de cases is de geïnterviewde jeugdreclasseerder de eerste jeugdreclasseerder.

⁶ Hoe de steekproeftrekking heeft plaatsgevonden staat in paragraaf 2.2

Tabel 3.2 Kenmerken cases

BJZ Brabant	
N	46
Gemiddelde leeftijd	16,7 jaar 13-19 jaar
Geslacht:	
Jongen	35
Meisje	11
Gemiddelde duur maatregel	1,3 jaar 0-4 jaar
Start maatregel	
Maatregel < 1 jaar	23
Maatregel > 1 jaar	23
Aantal jeugdreclasserders	
- 1 ^e JR	36
- 2 ^e JR	9
- 3 ^e JR	1
- > 3	0

3.2.3 Focusgroep

Bij de focusgroep waren vier medewerkers van BJZ Brabant betrokken. Het ging om twee jeugdreclasserders, één teamleider en één gedragsdeskundige.

3.3 Uitvoering methode jeugdreclassering

3.3.1 Diagnostiek

Verzamelen en ordenen van bekende informatie

De diagnostiekfase omvat een aantal activiteiten. De eerste stap is het verzamelen en ordenen van bekende informatie. Op enkele casus na is in het dossier beschreven welke informatiebronnen zijn gebruikt voor het Plan van Aanpak. Als dit niet werd beschreven ging het om een plan van aanpak in een latere fase van het traject waarin niet alle initiële bronnen meer waren benoemd.

Sinds 2013 werkt de Raad voor de Kinderbescherming in de regio Brabant met het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen. Bureau Jeugdzorg Noord Brabant ontvangt de informatie in LIJ maar kan nu zelf de informatie in LIJ niet actualiseren. In mei 2013 starten trainingen bij Bureau Jeugdzorg hiervoor. Nog niet bij alle zaken wordt de informatie in LIJ aangeleverd: alleen bij uitgebreidere strafonderzoeken zoals bij in verzekeringstellingen staat dit in LIJ. Bij schoolverzuim gebeurt dit nog niet. Bij twaalf cases is informatie uit LIJ terug te vinden en gebruikt in het plan van aanpak. Bij elf dossiers is de informatie uit LIJ aangevuld en geverifieerd en bij negen dossiers is deze aanvulling per criminogene factor geordend.

Tabel 3.3 Verzamelen en ordenen van bekende informatie

BJZ Brabant	
N	46
Informatiebronnen bekend	
- In dossier	40
- Volgens jr	3
- Niet gebeurd/nvt	2
- Missing	1
Informatie LIJ uitgangspunt	
- In dossier	12
- Volgens jr	0
- Niet gebeurd	34
LIJ aangevuld en geverifieerd	
- In dossier	11
- Volgens jr	0
- Niet gebeurd/nvt	34
- Missing	1
Aanvulling per criminogene factor	
- In dossier	9
- Volgens jr	0
- Niet gebeurd/nvt	36
- Missing	1

Analyse

In 37 van de 46 dossiers is terug te vinden in welke mate bij de jeugdige criminogene factoren aanwezig zijn. Volgens de jeugdreclasserders wordt dit wel altijd nagegaan maar staat het kopje hiervoor niet meer in het nieuwe format voor het plan van aanpak. De risicotaxatie maakt altijd deel uit van het dossier en het recidiverisico is in bijna alle dossiers terug te vinden.

Tabel 3.4 Analyse

BJZ Brabant	
N	46
Nagaan criminogene factoren	
- In dossier	37
- Volgens jr	8
- Niet gebeurd/nvt	0
- Missing	1
Risicotaxatie	
- In dossier	45
- Volgens jr	0
- Niet gebeurd	0
- Missing	1
Recidiverisico vastgesteld	
- In dossier	44
- Volgens jr	1
- Niet gebeurd/nvt	0
- Missing	0

De focusgroep herkent het beeld dat de informatiebronnen bijna altijd zijn vastgelegd. Het LIJ als informatiebron ontbreekt nog omdat de Raad voor de Kinderbescherming later dan gepland is gestart met de implementatie ervan. In de focusgroep worden in dit verband twee zorgpunten aangedragen. Allereerst komen termijnen van Raad en bureau jeugdzorg niet overeen wat er soms toe kan leiden dat rapportages van de Raad niet voldoende tijdig bij bureau jeugdzorg binnenkomen om te kunnen dienen als basis in de analysefase. Een ander mogelijk zorgpunt van de jeugdreclasserders is dat het LIJ op het eerste gezicht niet erg cliëntvriendelijk zou zijn. Het vraagt een vertaalslag om het te kunnen bespreken met jeugdige (en ouders).

Het feit dat in enkele dossiers criminogene factoren ontbreken kan te maken hebben dat de Raad voor de Kinderbescherming aangeeft dat er geen criminogene factoren zijn, maar de rechter desondanks wel een maatregel oplegt. En het kan te maken hebben met schoolverzuim zaken waarin begeleiding wordt opgelegd maar er geen criminogene factoren zijn. Een derde verklaring is een ontkennende verdachte waardoor het in beeld brengen van de criminogene factoren feitelijk niet mogelijk is zolang schuld aan het feit niet is vastgesteld. Over de risicotaxatie zeggen de deelnemers in de focusgroep dat deze standaard wordt uitgevoerd. De teamleiders sturen hierop nadrukkelijk geven de deelnemers aan.

3.3.2 ‘What works’ beginselen

Behoeftebeginsel

Het behoeftebeginsel gaat over de afstemming van de behandeling op de veranderbare criminogene factoren die rechtstreeks samenhangen met het plegen van delicten. In het merendeel van dossiers is beschreven wat de belangrijkste, delictgerelateerde, factoren zijn waaraan gewerkt moet worden. Bij één zaak is het niet gelukt om contact te leggen met de jeugdige en ouders. Overige zorgpunten zijn bij deze zaken ook niet in kaart gebracht en de kern van het probleem ontbreekt daar eveneens. Bij de andere dossiers zijn de overige zorgpunten niet altijd expliciet gerapporteerd. De kern van het probleem is bij 38 dossiers beschreven.

Tabel 3.5 Behoeftebeginsel

BJZ Brabant	
N	46
Belangrijkste factoren vastgesteld	
- In dossier	43
- Volgens jr	1
- Niet gebeurd	2
Kern van het probleem	
- In dossier	38
- Volgens jr	1
- Niet gebeurd/nvt	5
- Missing	2

Risicobeginsel

De schaderisico's zijn bij het merendeel van zaken geïnventariseerd. Over kans dat de jongere schade toebrengt aan anderen en zichzelf is in ongeveer tweederde van de dossiers ook in het dossier vastgelegd. Over de kans op schade aan het traject is in ruim de helft van de dossiers gerapporteerd. Wanneer er aanleiding toe is om dat er daadwerkelijk risico's zijn wordt dit over het algemeen

gerapporteerd volgens de jeugdreclasserders. Als er geen risico's zijn wordt dit meestal niet in het dossier beschreven.

Tabel 3.6 Risicobeginsel

BJZ Brabant	
N	46
Toebrengen schade anderen	
- In dossier	33
- Volgens jr.	10
- Niet gebeurd/nv	3
Toebrengen schade aan zichzelf	
- In dossier	30
- Volgens jr.	13
- Niet gebeurd	3
Kans op schade aan traject	
- In dossier	25
- Volgens jr.	15
- Niet gebeurd/nv	6

Responsiviteitsbeginsel

Het responsiviteitsbeginsel verwijst naar de keuze voor een interventie passend bij de motivatie, leerstijl en mogelijkheden van de jeugdigen. Deze punten worden volgens de jeugdreclasserders meestal in kaart gebracht maar er wordt niet standaard over gerapporteerd. In de nieuwe format van het plan van aanpak komen verschillende punten niet meer voor die in de oude format wel een plek hadden. Daardoor wordt niet standaard over de onderwerpen gerapporteerd.

De leerstijl van de jeugdige wordt het minst vaak vastgesteld: bij vijftien zaken is dit niet gebeurd. Ten aanzien van de ouders komt bij enkele dossiers naar voren dat de 'jeugdige' meerderjarig is en dat de ouders daarom niet meer worden betrokken (Tabel 3.7).

Tabel 3.7 Responsiviteitsbeginsel

BJZ Brabant	
N	46
Motivatie jeugdige	
- In dossier	18
- Volgens jr	24
- Niet gebeurd/nvt	4
Beperkingen jeugdige	
- In dossier	23
- Volgens jr	19
- Niet gebeurd/nvt	4
Beperkingen omgeving	
- In dossier	19
- Volgens jr	20
- Niet gebeurd/nvt	6
- Missing	1
Leerstijl jeugdige	
- In dossier	10
- Volgens jr	21
- Niet gebeurd/nvt	15
Sterke punten jeugdige	
- In dossier	17
- Volgens jr	24
- Niet gebeurd	5
Steunbronnen jeugdige	
- In dossier	14
- Volgens jr	27
- Niet gebeurd/nvt	5

In de focusgroep komt aan de orde dat het risicobeginsel niet altijd in het plan van aanpak terug te vinden is. Dit klopt volgens de jeugdreclasserders. De kans op recidive wordt door de jeugdreclasserder altijd ingeschat. Wanneer het risico als 'laag' wordt geschat dan leidt dit niet tot een toelichting in het plan van aanpak. De inschatting is wel terug te vinden in de achterliggende documenten.

Het in een aantal casus ontbreken van de responsiviteit komt onder andere door het nieuwe format. Bij het opstellen van het nieuwe format is bepaald dat bij nieuwe cliënten de motivatie niet opnieuw in beeld wordt gebracht. Dit is al gebeurd door de Raad voor de Kinderbescherming. Het is volgens de jeugdreclasserders dus 'dubbelop' om bij de start opnieuw de responsiviteit van de cliënt in beeld te brengen. De motivatie van de jongere komt opnieuw in beeld bij de evaluatieve elementen.

3.3.3 Planvorming

Het doel van de planvormingsfase is dat een Plan van Aanpak is vastgesteld bij voorkeur met instemming van de jeugdige en ouders.

Doelen en middelen

In het Plan van Aanpak worden de doelen en middelen vastgelegd. Het Handboek Jeugdreclassering beschrijft zes W's waarover afspraken moeten worden vastgelegd: Wat willen we bereiken, waarom willen we deze doelen bereiken, waarmee gaan we de doelen bereiken, wie zijn daarbij betrokken, waar gaan we het doen en wanneer gebeurd het?

In 44 dossiers zijn doelen vastgesteld gericht op veranderbare criminogene factoren. In de twee andere dossiers komen doelen voor maar deze zijn niet specifiek gericht op criminogene factoren: bij één case is een nieuw delict gepleegd maar is het plan van aanpak niet aangepast en bij één dossier ontbreken de criminogene factoren. Bij de meeste dossiers zijn de doelen gebaseerd op de diagnostiek. Bij een aantal zaken waar de diagnostiek beperkt tot stand is gekomen door het ontbreken van contact of ontkennde jeugdige is dit niet gebeurd. Bij één jeugdige heeft de GGZ een diagnostisch onderzoek uitgevoerd maar de informatie wordt niet gedeeld met de jeugdreclassering.

Over de activiteiten of interventies en wie betrokken zijn bij de uitvoering hiervan wordt in bijna alle dossiers gerapporteerd. Wanneer activiteiten worden uitgevoerd, is minder vaak beschreven: in ongeveer een derde van de dossiers is hierover informatie opgenomen.

Hoewel in een aantal dossiers wel informatie uit LIJ beschikbaar is, wordt in geen enkele zaak LIJ gebruikt voor de selectie van middelen.

Tabel 3.8 Doelen en middelen

BJZ Brabant	
N	46
Doelen vastgesteld	
- In dossier	44
- Volgens jr	0
- Niet gebeurd/nvt	2
Reden doelen	
- In dossier	40
- Volgens jr	0
- Niet gebeurd/nvt	6
Activiteiten/interventies	
- In dossier	45
- Volgens jr	1
- Niet gebeurd/nvt	0
Wie is betrokken	
- In dossier	44
- Volgens jr	2
- Niet gebeurd/nvt	0
Wanneer uitgevoerd	
- In dossier	16
- Volgens jr	2
- Niet gebeurd/nvt	28

Betrekken jeugdige en ouders bij het opstellen plan

Bij de meeste zaken zijn de jeugdige en de ouders geïnformeerd over geschikte interventies; passend bij het risico, behoeften en responsiviteit. Bij 24 zaken is hierover ook in het dossier gerapporteerd.

In vier zaken zijn ouders en jeugdigen niet hierover geïnformeerd onder andere omdat hulp al was ingezet, nog niet helder is welke interventie het best past omdat er nog onderzoek loopt of omdat het contact moeizaam verloopt.

Het plan is bij ruim tweederde van de zaken samen met de jeugdige opgesteld. Bij de andere zaken heeft de jeugdreclasserder het plan zelf opgesteld. Meestal is de jeugdige wel als informatiebron gebruikt en is het concept besproken. Ouders zijn in vergelijkbare mate betrokken bij het plan. In een deel van de zaken zijn andere instellingen betrokken bij het opstellen van het plan maar vaak worden betrokken instellingen alleen als informatiebron gebruikt.

Tabel 3.9 Betrekken bij het opstellen plan

BJZ Brabant	
N	46
Informereren over interventies	
- In dossier	24
- Volgens jr	18
- Niet gebeurd/nvt	4
Plan opgesteld samen met jeugdige	
- In dossier	23
- Volgens jr	11
- Niet gebeurd/nvt	11
- Missing	1
Ouders betrokken bij plan	
- In dossier	22
- Volgens jr	12
- Niet gebeurd/nvt	12
Instellingen betrokken bij plan	
- In dossier	13
- Volgens jr	6
- Niet gebeurd/nvt	27

Controle afspraken en begeleiding

De afspraken die zijn gemaakt over in welke mate controle nodig is en hoe vaak de gezinsmanager contact heeft met de jeugdige staan in de meeste dossiers beschreven. Niet bij alle zaken zijn controleafspraken vereist. Bij één jeugdige heeft de jeugdreclasserder bewust er voor gekozen geen controleafspraken te maken omdat dit bij deze jeugdige averechts werkt. Over de vorm van het contact wordt minder vaak gerapporteerd.

Tabel 3.10 Controle en begeleiding

BJZ Brabant	
N	46
Intensiteit controle	
- In dossier	40
- Volgens jr	1
- Niet gebeurd/nvt	5
Intensiteit contact	
- In dossier	43
- Volgens jr	2
- Niet gebeurd/nvt	1
Vorm van contact	
- In dossier	34
- Volgens jr	9
- Niet gebeurd/nvt	3

Over het betrekken van de direct betrokkenen merkt de focusgroep op dat in de startfase al door politie en Raad voor de Kinderbescherming veel gesproken is met de jongere en de ouders. Zeker in de startfase moet het plan van aanpak snel op tafel liggen en lukt het de jeugdreclasserder niet altijd om alle betrokkenen te betrekken. Of de Raad voor de Kinderbescherming heeft al een plan uitgestippeld en heeft overleg met betrokkenen weinig toegevoegde waarde. Een ander punt kan zijn dat een aantal jongeren ouder zijn dan achttien jaar waardoor ouders een andere rol krijgen in het betrekken.

3.3.4 Uitvoering en evaluatie Plan van Aanpak

Het verloop van de begeleiding

Bij Bureau jeugdzorg zijn relatief veel zaken geselecteerd die korter dan een jaar geleden zijn gestart. Hierdoor is bij een deel van de zaken geen informatie over het verloop van de begeleiding. Wanneer een maatregel één jaar loopt, wordt voor het eerst geëvalueerd. Bij 17 van de 23 jeugdigen bij wie de maatregel langer dan één is een evaluatie in het dossier opgenomen, bij twee is volgens de jeugdreclasserder wel geavaleerd en bij vier heeft geen evaluatie plaatsgevonden. Bij enkele jeugdigen waar de maatregel nog geen jaar duurt, heeft een evaluatie plaatsgevonden. Naar de mening van de jeugdige over het verloop van de begeleiding is in ruim de helft van de zaken gevraagd. In vier dossiers is de mening ook beschreven.

In iets meer dan de helft van de zaken waarbij informatie is ontvangen over de vorderingen van de jeugdige, is dat in het dossier teruggevonden.

De regels en voorwaarden worden regelmatig met de jeugdige besproken maar niet standaard in het dossier vastgelegd. Het verloop van de controle afspraken en de contactfrequentie is meestal niet beschreven en ook de wijze waarop bijzondere voorwaarden en aanwijzingen verliepen, is (voor zover van toepassing) meestal niet beschreven.

Tabel 3.11 Verloop van de begeleiding

BJZ Brabant	
N	46
Tussenevaluatie	
- In dossier	18
- Volgens jr	2
- Niet gebeurd	9
- Nvt	17
Informatie vorderingen	
- In dossier	15
- Volgens jr	13
- Niet gebeurd	3
- Nvt	14
- Missing	1
Mening jeugdige over verloop	
- In dossier	4
- Volgens jr	22
- Niet gebeurd	12
- Nvt	8
Regels/voorwaarden	
- In dossier	20
- Volgens jr	16
- Niet gebeurd	0
- NVT	10
Verloop controleafspraken	
- In dossier	7
- Volgens jr	23
- Niet gebeurd	0
- Nvt	16
Verloop contactfrequentie	
- In dossier	13
- Volgens jr	24
- Niet gebeurd	2
- Nvt	7
Bijzondere voorwaarden/aanwijzing	
- In dossier	14
- Volgens jr	18
- Niet gebeurd	1
- Nvt	13

De focusgroep geeft aan dat de vorderingen over de hulpverlening niet een apart kopje is in de evaluatierapportage van het plan van aanpak. In de toelichting bij de evaluatie mag de jeugdreclasserder zelf beoordelen of hij de vorderingen van derden opneemt. De jeugdreclasserder ontvangt wel van derden informatie over de vorderingen van de cliënt. Dit zou

moeten blijken uit contactjournaals of andere bronnen. Het staat niet altijd gecomprimeerd weergegeven in de evaluatierapportage van het plan van aanpak.

In de nieuwe evaluatierapportage zijn de mening van de jongere en een beschrijving van de controleafspraken niet meer opgenomen. De evaluatie richt zich vooral op of het doel behaald is en minder op de controle van de afspraken door de jongere.

Of de doelen behaald zijn, geschiedt aan de hand van een score op basis van de GAS-methode.

3.3.5 Plan van Aanpak

Van de Plannen van Aanpak wordt per gezinsmanager een indruk gegeven. De onderzoeker heeft op basis van de plannen die zijn besproken op een aantal items een score gegeven.

Met betrekking tot de gerichtheid in de tijd komt naar voren dat bij eenderde van de 12 jeugdreclasseerders de plannen enigszins gericht zijn op het verleden, bij een derde zijn de plannen enigszins op de toekomst gericht en een derde scoort hierin neutraal. Het taalgebruik is bij de helft van de jeugdreclasseerders neutraal tot concreet en begrijpelijk. Bij de ander helft is het taalgebruik in de plannen minder begrijpelijk en zelf eenmaal abstract met veel jargon. Vier jeugdreclasseerders gebruiken redelijk lange zinnen en het taalgebruik is weinig toegankelijk. Bij 7 van de 12 jeugdreclasseerder is in de plannen is weinig concreet gedrag beschreven van jeugdige en ouders. De plannen van drie jeugdreclasseerders zijn gedetailleerd, bij vier nauwelijks gedetailleerd. Bij de overige jeugdreclasseerders is dit neutraal

De plannen zijn, wat betreft de mate waarin een oordeel van de jeugdreclasseerder in de plannen is terug te zien, meestal neutraal. Bij twee jeugdreclasseerders zijn de plannen als oordelend getypeerd.

3.4 Conclusie

De conclusies over het toepassen van de methode jeugdreclassering worden beantwoord aan de hand van de volgende onderdelen van de onderzoeksvragen:

1. De mate waarin de specifieke bestanddelen worden toegepast;
2. De motiverende en belemmerende factoren bij de implementatie;

3.4.1 Programma-integer uitvoeren methode jeugdreclassering

De methode jeugdreclassering wordt door BJZ Brabant uitgevoerd zoals bedoeld. In bijna alle dossiers staan de informatiebronnen benoemd. Het LIJ is bij een kwart van de cases basis voor analyse maar zal in de toekomst wanneer het LIJ geïmplementeerd is voor een meer compleet beeld zorgen.

In vrijwel alle dossiers zijn criminogene factoren expliciet opgenomen en de basis voor in de analyse. Wanneer dit niet is gebeurd zijn er goede verklaringen voor te geven (zoals begeleiding in het kader van schoolverzuim, ontkennende verdachten of een afwijkende beslissing van de rechter). Sterk in de manier van werken is het feit dat een risicotaxatie in vrijwel alle dossiers is opgenomen.

Verder is ook het behoeftebeginsel in bijna alle dossier bepaald: belangrijkste factoren zijn duidelijk in het dossier; de kern van het probleem is slechts in een kleine minderheid van de dossiers nog niet duidelijk geworden ten tijde van het interview.

Over het risicobeginsel wordt vaak gerapporteerd. Jeugdreclasseerders geven aan dat als hierover niets is vastgelegd dat dit betekent dat er juist geen risico's zijn. Deelnemers aan de focusgroep bevestigen dat risico's altijd bepaald worden. Is het risico geschat als 'laag' dan is de instructie van

BJZ Brabant dat dit niet beschreven hoeft te worden in het plan van aanpak. In slechts ongeveer een derde van de dossiers is de motivatie en leerstijl expliciet terug te vinden. Overigens worden deze elementen in de praktijk volgens jeugdreclasseerders wel steeds bepaald.

Sterke punten van de jeugdige zijn slechts in een ruim een derde van de gevallen gedocumenteerd; het is een onderwerp dat wel vrijwel altijd door jeugdreclasseerders aan de orde is gesteld. Het beeld is hetzelfde als het gaat om steunbronnen van de jeugdige.

Doelen worden eigenlijk in alle dossiers opgesteld inclusief een concrete uitwerking in activiteiten en het benoemen van de betrokkenen. Wanneer de doelen behaald gaan worden is veelal niet vastgelegd. Dit heeft mogelijk ook te maken met het feit dat in de steekproef een relatief groot aantal cases is opgenomen dat nog geen jaar oud is. Dit zijn casussen waar het actuele plan van aanpak bestaat uit het eerste plan, dat binnen zes weken gereed moest zijn en dat pas een jaar later weer aangepast gaat worden. Hierin is dan vaak nog niet vastgelegd wanneer activiteiten gaan plaatsvinden binnen de beoogde interventies.

In ongeveer de helft van de dossiers waren de jongere en zijn ouders expliciet betrokken. De reden van het niet altijd expliciet vastleggen van de betrokkenheid van de cliënten heeft ook te maken met het feit dat dit al blijkt uit de rapportage van de Raad voor de Kinderbescherming.

Jeugdreclasseerders willen dit onderdeel dan niet nogmaals herhalen in het dossier van hun cliënt.

3.4.2 Implementatie

Als motiverende factoren bij de implementatie zijn genoemd:

- Het gestructureerd vastleggen van de werkzame elementen krijgt vorm in het plan van aanpak. Het plan van aanpak stuurt daarmee in hoeverre welke werkzame elementen expliciet terugkomen. Het controleren van een aantal specifieke werkzame elementen zoals het doen van een risicotaxatie bevordert het programma-integer werken.
- Het sturen door de gedragswetenschapper en de teamleider op enkele kernelementen van de methode jeugdreclassering.

Meer belemmerende factoren voor een goede uitvoering zijn:

- De ‘uitgestelde’ invoering van afnemen van het LIJ door de Raad voor de Kinderbescherming. Het compleet zijn van een aantal elementen van de methode jeugdreclassering zal versterkt worden door het invoeren van het LIJ door de Raad voor de Kinderbescherming. Dit maakt de informatie over vooral de criminogene factoren en de leerstijl en motivatie van de jeugdige completer.

3.4.3 Gewenste verbeteringen

Het op bepaalde onderdelen niet vastleggen van bijvoorbeeld criminogene factoren heeft vooral te maken met jongeren die vanwege schoolverzuim begeleid worden door de jeugdreclassering. De jeugdreclassering ziet de instroom van dit type casus stijgen. Een meer gedifferentieerde aanpak voor dit type casus is gewenst. Deze methode ‘schoolverzuim’ is beschikbaar maar nog niet geïmplementeerd binnen de jeugdreclassering.

4 Resultaten Bureau Jeugdzorg Amsterdam

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten beschreven van Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam (BJAA). Bij BJAA hebben gezinsmanagers zowel jeugdbeschermingszaken als jeugdreclassering zaken in hun caseload. Voor de uitvoering van de maatregelen van de jeugdreclassering wordt in aanvulling op de methode jeugdreclassering, met de methoden Functional Family Parole Services (FFPS) en Gezinsgericht werken (GGW) gewerkt. De eerste paragraaf geeft een korte beschrijving van de methoden die bij BJAA worden ingezet. Daarna volgt een beschrijving van de kenmerken van de geselecteerde gezinsmanagers en cases bij de interviewronde en wordt de samenstelling van de focusgroep weergegeven. Vervolgens komt de wijze waarop verschillende geselecteerde bestanddelen uit de methode jeugdreclassering terug te vinden zijn in de aanpak van BJAA aan de orde. Per onderdeel worden zowel de resultaten van de interviews als de focusgroep beschreven. Tot slot worden de onderzoeksvragen beantwoord voor BJAA.

4.1 Methode FFPS

Bureau Jeugdzorg Amsterdam voert de Amerikaanse methode Functional Family Parole Services (FFPS) in. Deze methode is ontstaan voor een meer effectieve begeleiding van jeugdige criminelen. Bureau Jeugdzorg Amsterdam kiest voor het principe van 1 Gezin 1 Plan 1 Medewerker. Per gezin is er één gezinsmanager die het intensieve casemanagement voor zowel vrijwillige hulpverlening, civiele (de ondertoezichtstelling) of strafrechtelijke maatregelen uitvoert. Elke medewerker is gekoppeld aan één basisteam waarin de deskundigheidsbevordering rondom de casus plaatsvindt. Bureau Jeugdzorg Amsterdam noemt dit generiek gezinsgericht werken. Doel van de methode is te zorgen dat het kind blijvend veilig is. De hulpverlening aan het gezin geschiedt in drie fasen (zie § 1.1).

De werkzame bestanddelen van het gezinsgerichte werken zijn:

- De gezinsmanagers werken transparant: het ‘plan op tafel’.
- Onderdeel van het gezinsplan is een centrale lijn (het eindresultaat), een veiligheidslijn en elementen van de pedagogische visie van Bureau Jeugdzorg Amsterdam.
- In het gezinsplan is er altijd aandacht voor de veiligheid van het kind. Risicotaxatie maakt hier onderdeel van uit.
- De gezinnen hebben de regie over hun hulpverleningsproces. Eigen Kracht Conferenties inzetten behoort standaard tot één van de middelen om veranderingen te bewerkstelligen.
- Er is wekelijks overleg over casuïstiek in de basisteam. Onopgeloste kwesties over bijvoorbeeld het ontbreken van het gewenste hulpaanbod worden opgeschaald en opgelost.

Bij Bureau Jeugdzorg Amsterdam hebben gezinsmanagers zowel jeugdreclassering als jeugdbescherming zaken in hun caseload. Het handboek Jeugdreclassering is geïntegreerd in het gezinsgericht werken. Het is vooral de vraag of en in hoeverre specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering nog herkenbaar zijn in de huidige werkwijze van Bureau Jeugdzorg Amsterdam.

4.2 Interviews en focusgroep

4.2.1 Kenmerken gezinsmanagers

In het totaal zijn 14 gezinsmanagers geïnterviewd over de uitvoering van de jeugdreclasseringmaatregel.

De gemiddelde leeftijd van de gezinsmanagers is 36,4 jaar. Alle gezinsmanagers hebben een HBO opleiding als vooropleiding en hebben een opleiding FFPS gevolgd of zijn daar mee bezig. Ook zijn negen gezinsmanagers in het verleden geschoold in het werken volgens het handboek Jeugdreclassering. Naast deze trainingen noemen de gezinsmanagers diverse andere trainingen die zij hebben gevolgd onder andere Vanguard, GGW, CRIEM. Meer dan helft van de gezinsmanagers heeft een tot vijf jaar werkervaring met jeugdreclassering, zes gezinsmanager hebben meer dan vijf jaar ervaring (Tabel 4.1).

Tabel 4.1 Kenmerken gezinsmanagers

	BJAA
N	14
Gemiddelde leeftijd	36,4 jaar 25-56 jaar
Vooropleiding: - HBO	14
Werkervaring JR: - < 1 jaar - 1-5 jaar - 6 – 10 jaar - > 10 jaar	0 8 5 1
Opleiding handboek	9
Opleiding FFPS	14
Aantal trainingen: - 1 training - 2 trainingen - 3 trainingen - >3 trainingen	3 2 2 7

4.2.2 Kenmerken cases

De gezinsmanagers hebben een wisselend aantal jeugdreclasseringsmaatregelen in hun caseload. Het aantal cases dat per interview besproken is verschillend per gezinsmanager.

In totaal zijn 44 dossiers geselecteerd⁷. De gemiddelde leeftijd van de jeugdigen met een maatregel is 16,9 jaar. Bij het merendeel van de dossiers gaat het om een jongen. De gemiddelde duur van de maatregel op het moment van inzage in het dossier is 2,3 jaar. De duur varieert van enkele maanden tot 6 jaar. Bij 10 cases is de duur op het moment van inzage korter dan 1 jaar. Bij meer dan de helft

⁷ Hoe de steekproeftrekking heeft plaatsgevonden staat in paragraaf 2.2

van de cases is de geïnterviewde gezinsmanager de eerste gezinsmanager. In de selectie zitten dus een aantal cases die gestart zijn voordat BJAA startte met generiek gezinsgericht werken.

Tabel 4.2 Kenmerken cases

		BJAA
N		44
Gemiddelde leeftijd		16,9 jaar 14-21 jaar
Geslacht:		
Jongen		37
Meisje		7
Gemiddelde duur maatregel		2,3 jaar 0-6 jaar
Start maatregel		
Maatregel < 1 jaar		10
Maatregel > 1 jaar		33
Missing		1
Aantal gezinsmanagers		
- 1 ^e GM		24
- 2 ^e GM		13
- 3 ^e GM		2
- > 3		2
- Missing		3

4.2.3 Focusgroep

Aan de focusgroep hebben zes medewerkers van Bureau Jeugdzorg deelgenomen. Drie gezinsmanagers namen deel, één teamleider en één gedragsdeskundige. En een beleidsmedewerker bezig met de invoering van het gezinsgericht werken heeft deelgenomen.

4.3 Uitvoering methode jeugdreclassering

4.3.1 Diagnostiek

Verzamelen en ordenen van bekende informatie

De diagnostiekfase zoals beschreven in het Handboek Jeugdreclassering omvat een aantal activiteiten. De eerste stap is het verzamelen en ordenen van bekende informatie. In acht dossiers zijn de informatiebronnen waarop het Plan van Aanpak is gebaseerd, beschreven. Bij 19 cases is volgens de gezinsmanager de bron wel bekend. Vaak betreft dit de BARO die door de Raad voor de Kinderbescherming is opgesteld. Bij 16 dossiers is het niet duidelijk welke informatiebronnen het uitgangspunt zijn.

Informatie van het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ) is bij een ongeveer een kwart van de zaken beschikbaar. In twee dossiers is duidelijk dat deze informatie als uitgangspunt

genomen voor het plan van aanpak. Bij tien cases geeft de gezinsmanager zelf aan dat de informatie uit LIJ van de Raad voor de Kinderbescherming het uitgangspunt is voor het Plan van Aanpak.

Tabel 4.3 Verzamelen en ordenen van bekende informatie

	BJAA
N	44
Informatiebronnen bekend	
- In dossier	8
- Volgens gm	19
- Niet gebeurd/nvt	16
- Missing	1
Informatie LIJ uitgangspunt	
- In dossier	2
- Volgens gm	10
- Niet gebeurd/nvt	32
LIJ aangevuld en geverifieerd	
- In dossier	0
- Volgens gm	0
- Niet gebeurd/nvt	44
Aanvulling per criminogene factor	
- In dossier	0
- Volgens gm	0
- Niet gebeurd/nvt	44

Analyse

In 30 van de 44 dossiers is terug te vinden in welke mate bij de jeugdige criminogene factoren aanwezig zijn. De risicotaxatie maakt over het algemeen deel uit van het dossier: bij de meeste cases is de LIRIK genomen. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de LIRIK een instrument is dat gericht is op de 'bredere' aspecten van veiligheid dan het risico's op toekomstig van crimineel gedrag. Deze bredere analyse en insteek past bij de methoden en visie van BJAA.

Het recidive risico is in de meerderheid van de dossiers niet vastgesteld. Enkele gezinsmanagers geven aan dat er wel expliciet aandacht is geweest voor het recidiverisico maar dat hierover niet is gerapporteerd.

Tabel 4.4 Analyse

BJAA	
N	44
Nagaan criminogene factoren	
- In dossier	30
- Volgens gm	4
- Niet gebeurd/nvt	9
- Missing	1
Risicotaxatie	
- In dossier	38
- Volgens gm	2
- Niet gebeurd	4
Recidive risico vastgesteld	
- In dossier	6
- Volgens gm	8
- Niet gebeurd/nvt	30

In de focusgroep zijn deelnemers verbaasd dat de informatiebronnen nauwelijks expliciet in het plan van aanpak zijn vastgelegd. Het beeld bij hen is dat alle bronnen waarop informatie in het plan is gebaseerd juist op verschillende plekken in het dossier teruggevonden kan worden. Wellicht dat juist het feit dat er diverse verschillende plekken in het dossier zijn waar gezocht moet worden ervoor zorgt dat de gezinsmanager niet direct een totaalbeeld heeft van alle geraadpleegde bronnen. Overigens geeft men vanuit de focusgroep aan dat een recente inventarisatie liet zien dat er bij de gezinsmanagers geen behoefte is om de bronnen weer op de 'oude' wijze in het plan puntsgewijs op te gaan nemen. Ook zorgt het feit dat het gezinsplan in de werkwijze van BJAA voortdurend wordt bijgewerkt ervoor dat de initiële bronnen er in de loop van de tijd uit verdwijnen. Het kopje *hulpverleningsgeschiedenis* laat een deel van de informatie van derden zien maar staat minder centraal in het plan van aanpak en heeft betrekking alleen op hulpverlening uit het verleden en niet op alle geraadpleegde informatiebronnen.

De risicotaxatie zou in alle casus gebeurd moeten zijn. Het ontbreken van de uitkomsten van de LIRIK in enkele gevallen kan volgens de deelnemers aan de focusgroep te maken hebben met langer lopende maatregelen waarbij de LIRIK op papier gescoord is. In de focusgroep wordt herkend dat het recidiverisico niet meer systematisch bepaald wordt. FFPS is een andere wijze van benaderen waarbij gezocht wordt naar achterliggende gezinspatronen. Dat maakt dat aan recidiverisico binnen de methode minder belang wordt gehecht.

4.3.2 Werken aan de hand van de 'what works' beginselen

Behoeftebeginsel

Het behoeftebeginsel betreft het afstemmen van de behandeling op de veranderbare criminogene factoren die rechtstreeks samenhangen met het plegen van delicten. In 23 dossiers is beschreven wat de belangrijkste, delictgerelateerde, factoren zijn waaraan gewerkt moet worden. Een aantal gezinsmanagers heeft dit wel vastgesteld niet in het dossier vastgelegd. Bij 15 dossiers is niet vastgesteld wat de belangrijkste veranderbare factoren zijn. In de helft van de dossiers is de kern van het probleem geformuleerd. In FFPS wordt een centrale lijn geformuleerd waarin die vaak de kern

van het probleem wordt weergegeven. Bij negen dossiers is de kern niet beschreven maar wel duidelijk volgens de gezinsmanager.

Tabel 4.5 Behoeftebeginsel

BJAA	
N	44
Belangrijkste factoren vastgesteld	
- In dossier	23
- Volgens gm	6
- Niet gebeurd/nvt	15
Kern van het probleem	
- In dossier	22
- Volgens gm	9
- Niet gebeurd/nvt	12
- Missing	1

Risicobeginsel

De schaderisico's zijn in de meeste dossiers niet beschreven. De kans dat de jongere schade toebrengt aan zichzelf is het meest expliciet vastgelegd (9 keer). Een kwart van de gezinsmanagers is de schaderisico's wel nagegaan maar heeft hier niet expliciet over gerapporteerd. Bij de overige cases zijn de schaderisico's niet geïnventariseerd.

Tabel 4.6 Risicobeginsel

BJAA	
N	44
Toebrengen schade anderen	
- In dossier	5
- Volgens gm	12
- Niet gebeurd/nvt	27
Toebrengen schade aan zichzelf	
- In dossier	9
- Volgens gm	11
- Niet gebeurd	24
Kans op schade aan traject	
- In dossier	7
- Volgens gm	11
- Niet gebeurd/nvt	26

Responsiviteitsbeginsel

Het responsiviteitsbeginsel verwijst naar de keuze voor een interventie passend bij de motivatie, leerstijl en mogelijkheden van de jeugdigen. De sterke punten van de jeugdige, de beperkingen van de jeugdige en de omgeving van de jeugdige en de steunbronnen zijn in ruim twee derde van de dossiers beschreven. Een aantal gezinsmanagers heeft deze aspecten wel geïnventariseerd maar komt dit in het dossier niet aan de orde. Wanneer er geen bijzonderheden zijn vastgesteld dan wordt over deze punten niet standaard gerapporteerd. De motivatie van de jeugdige is over het algemeen vastgesteld maar hier wordt weinig over gerapporteerd: in tien van de 44 dossiers is dit beschreven.

Over de leerstijl is in drie dossiers gerapporteerd. Bij meer dan de helft van de dossiers is de leerstijl niet vastgesteld. Bij een aantal cases komt naar voren dat het (nog) niet gelukt is contact met de ouders te leggen.

Tabel 4.7 Responsiviteitsbeginsel

	BJAA
N	44
Motivatie jeugdige	
- In dossier	10
- Volgens gm	29
- Niet gebeurd/nvt	5
Beperkingen jeugdige	
- In dossier	29
- Volgens gm	6
- Niet gebeurd/nvt	9
Beperkingen omgeving	
- In dossier	27
- Volgens gm	8
- Niet gebeurd/nvt	9
Leerstijl jeugdige	
- In dossier	3
- Volgens gm	15
- Niet gebeurd/nvt	26
Sterke punten jeugdige	
- In dossier	34
- Volgens gm	2
- Niet gebeurd	8
Steunbronnen jeugdige	
- In dossier	29
- Volgens gm	6
- Niet gebeurd/nvt	8
- Missing	1

De focusgroep herkent dat deze beginselen minder vaak expliciet in de plannen van aanpak zijn vastgelegd. De zorgpunten worden geïnventariseerd. De methode heeft een bredere insteek en dat betekent dus in de praktijk dat de geformuleerde zorgpunten zich niet altijd richten op de criminogene factoren. Verder geldt voor de motivatie dat de gezinsmanager kijkt en zoekt naar de motivatie in het hele gezinssysteem. Het gaat erom dat de relevante betrokkenen samen de goede en dezelfde kant op bewegen en de focus ligt dus niet op de motivatie van de jeugdige alleen.

4.3.3 Planvorming

Het doel van de planvormingsfase is dat een Plan van Aanpak is vastgesteld bij voorkeur met instemming van de jeugdige en ouders.

Doelen en middelen

In het Plan van Aanpak worden de doelen en middelen vastgelegd. Het Handboek Jeugdreclassering beschrijft de zes W's waarover afspraken moeten worden vastgelegd: (1) *Wat* willen we bereiken, (2) *waarom* willen we deze doelen bereiken, (3) *waarmee* gaan we de doelen bereiken, (4) *wie* zijn daarbij betrokken, (5) *waar*⁸ gaan we het doen en (6) *wanneer* gebeurd het?

In 30 dossiers zijn doelen vastgesteld gericht op veranderbare criminogene factoren. In de overige dossiers komen wel doelen voor maar deze zijn niet specifiek gericht op criminogene factoren. Bij een aantal dossiers zijn door de zorgaanbieder doelen opgesteld.

Tabel 4.8 Doelen en middelen

BJAA	
N	44
Doelen vastgesteld	
- In dossier	30
- Volgens gm	5
- Niet gebeurd/nvt	8
- Missing	1
Reden doelen	
- In dossier	27
- Volgens gm	3
- Niet gebeurd/nvt	13
- Missing	1
Activiteiten/interventies	
- In dossier	35
- Volgens gm	2
- Niet gebeurd/nvt	6
- Missing	1
Wie is betrokken	
- In dossier	34
- Volgens gm	4
- Niet gebeurd/nvt	5
- Missing	1
Wanneer uitgevoerd	
- In dossier	18
- Volgens gm	6
- Niet gebeurd/nvt	18
- Missing	2

Bij 30 cases zijn de doelen gebaseerd op de diagnostiek en bij 27 van deze cases is dit ook in de dossiers terug te vinden. Bij dertien jeugdigen zijn de doelen en middelen niet gerelateerd aan uitkomsten van de diagnostiek. Bij een aantal dossiers is de diagnostiek (nog) niet volledig afgerond.

⁸ Het 'waar' is in deze rapportage buiten beschouwing gelaten omdat het dit in de casussen door respondenten verschillend is geïnterpreteerd.

De activiteiten en interventies die ingezet worden zijn in de meeste zaken bekend en opgenomen. Bij een aantal jeugdigen moet dit nog verder worden uitgezet en bij twee zaken wordt de aanpak in plannen van de zorgaanbieder verder uitgewerkt.

Wie betrokken is, staat over het algemeen ook in de dossiers. Wanneer activiteiten worden uitgevoerd is in minder dan de helft van de dossiers beschreven.

Betrekken jeugdige en ouders bij het opstellen plan

Bij in totaal 36 zaken zijn de jeugdige en de ouders op de hoogte gesteld van geschikte interventies (passend bij risico, behoeften en responsiviteit) waarvan bij 15 zaken ook in het dossier is gerapporteerd. In de overige 8 zaken zijn ouders en jeugdigen niet hierover geïnformeerd. Redenen hiervoor zijn onder andere het feit dat hulp al was ingezet, dat nog niet helder is welke interventie het best past. Ook het feit dat er nog onderzoek loopt of dat het contact moeizaam verloopt zijn redenen om ouders en jeugdigen niet hierover te informeren.

Tabel 4.9 Betrekken bij het opstellen plan

BJAA	
N	44
Informereren over interventies	
- In dossier	15
- Volgens gm	21
- Niet gebeurd/nvt	8
Plan opgesteld samen met jeugdige	
- In dossier	13
- Volgens gm	25
- Niet gebeurd/nvt	5
- Missing	1
Ouders betrokken bij plan	
- In dossier	14
- Volgens gm	21
- Niet gebeurd/nvt	8
- Missing	1
Instellingen betrokken bij plan	
- In dossier	14
- Volgens gm	6
- Niet gebeurd/nvt	23
- Missing	1

Het plan wordt meestal met de jeugdige en ook met de ouders samen opgesteld. Dit wordt meestal niet expliciet gerapporteerd. Bij een dossier bijvoorbeeld geeft de gezinsmanager aan dat de jeugdige zelf delen van het plan heeft getypt maar dit feit wordt niet als zodanig beschreven in het dossier. Een aantal jeugdigen en ouders houden het contact met de gezinsmanager af of werken niet mee. Het plan is in deze situaties dan ook niet samen met jeugdige en ouders opgesteld. De wijze waarop jeugdigen betrokken worden is niet altijd gelijk. In sommige gevallen wordt de input van jeugdige en ouders rechtstreeks verwerkt en in andere gevallen leidt een gezinsmanager uit de gesprekken af in welke richting cliënten denken, stelt eerst zelf een plan op en bespreekt dit vervolgens met de jeugdige en ouders.

Bij iets minder dan de helft van de casussen (20 zaken) zijn andere instellingen betrokken bij het opstellen van het plan. Niet in alle casussen zijn andere instellingen betrokken.

Controle afspraken en begeleiding

Het is niet gebruikelijk om over afspraken met betrekking tot mate van controle en intensiteit en vorm van contact, te rapporteren. We zijn deze informatie in slechts vier dossiers expliciet terug. In ongeveer de helft van de casussen worden hierover wel afspraken gemaakt. Bij een deel van de andere zaken hebben de gezinsmanagers hierover niet zozeer specifiek, maar wel meer algemene afspraken gemaakt. Meerdere gezinsmanagers geven aan per keer de vervolgspraken te maken afhankelijk van de situatie op dat moment. Bij een aantal jeugdigen heeft een zorgaanbieder afspraken met de jeugdigen en vinden alleen indien nodig afspraken met de gezinsmanagers plaats.

Tabel 4.10 Controle en begeleiding

BJAA	
N	44
Intensiteit controle	
- In dossier	4
- Volgens gm	18
- Niet gebeurd/nvt	22
Intensiteit contact	
- In dossier	4
- Volgens gm	21
- Niet gebeurd/nvt	19
Vorm van contact	
- In dossier	4
- Volgens gm	26
- Niet gebeurd/nvt	14

De deelnemers aan de focusgroep herkennen dat niet in alle dossiers concreet is vastgelegd wanneer de hulpverlening uitgevoerd gaat worden. Er wordt door BJAA hier overigens recent wel meer op gestuurd om dit wel vast te leggen. Deelnemers geven verder aan de opstelling van gezinsmanagers richting externe hulpverleners (zorgaanbieders) wel is veranderd. Deze is meer eisend dan enkele jaren geleden. Er wordt duidelijker aangegeven door gezinsmanagers wat van de zorgaanbieders verwacht wordt.

De jongere en het gezin zijn standaard betrokken bij het opstellen van het plan van aanpak geven de deelnemers aan. Het plan van aanpak stelt de gezinsmanager samen met jongere en het gezin op. Het is dan wel mogelijk minder expliciet terug te vinden in het plan van aanpak hoe en wie betrokken zijn. Maar als je het hele dossier zou doornemen zou het wel meer impliciet terug te vinden moeten zijn in het plan, door zinsneden als: “vader geeft aan ...”.

Het klopt dat de intensiteit niet expliciet in het plan van aanpak is vastgelegd. In de werkwijze van BJAA wordt dit afhankelijk gesteld van de fase waarin het gezin verkeerd.

4.3.4 Uitvoering en evaluatie Plan van Aanpak

Het verloop van de begeleiding

Over het verloop van de begeleiding wordt in het algemeen weinig gerapporteerd. Een tussenevaluatie is in een beperkt aantal dossiers teruggevonden. Een tussenevaluatie vindt niet standaard plaats: alleen als sprake is van recidive. Veel gezinsmanagers geven aan dat zij wel regelmatig het verloop van de begeleiding evalueren. Een aantal gezinsmanagers staat zelfs elk gesprek stil bij de voortgang van de doelen. Voortdurend evalueren is juist een kenmerk van de nieuwe manier van werken bij BJAA lichten enkele gezinsmanagers toe. Maar dit is dus een minder expliciete en ook minder systematisch vastgelegde wijze van evalueren. Verder wordt ook aangegeven dat sinds de trainingen volgens de 'Vanguard-methode' rapportages verkort zijn. Hierdoor worden doelen die al zijn behaald meest uit het plan van aanpak gehaald waardoor de evaluatie van deze doelen ook niet direct is terug te vinden in het dossier. Door hiervoor genoemde redenen is een tussenevaluatie slechts zes keer expliciet terug te vinden in het dossier. Over 32 jeugdigen is informatie ontvangen van begeleider of behandelaars over de vorderingen van de jeugdige, waarbij dit in de helft van deze gevallen ook in het dossier is beschreven. Doordat bij BJAA geen contactjournaal meer wordt gebruikt, is deze informatie niet altijd gemakkelijk in het dossier terug te vinden. Bij enkele zaken geeft de gezinsmanager aan dat de informatieverstrekking moeizaam verloopt. De jeugdige heeft meestal wel zijn mening gegeven over het verloop van de behandeling (33 keer), maar de mening staat dan vaak niet in het dossier expliciet genoemd. De regels en voorwaarden worden bijna altijd met de jeugdige besproken maar zijn ook niet direct te vinden in het dossier. Tot slot zijn ook het verloop van de controle afspraken, de contactfrequentie en hoe bijzondere voorwaarden en aanwijzingen verliepen, meestal niet beschreven.

Tabel 4.11 Verloop van de begeleiding

BJAA totaal	
N	44
Tussenevaluatie	
- In dossier	6
- Volgens gm	17
- Niet gebeurd	20
- Nvt < 6 maanden	1
Informatie vorderingen	
- In dossier	17
- Volgens gm	15
- Niet gebeurd	6
- Nvt	5
- Missing	1
Mening jeugdige over verloop	
- In dossier	7
- Volgens gm	26
- Niet gebeurd	10
- Nvt	1
Regels/voorwaarden besproken	
- In dossier	9

- Volgens gm	33
- Niet gebeurd	1
- Nvt	1
Verloop controleafspraken	
- In dossier	7
- Volgens gm	12
- Niet gebeurd	31
- Nvt	4
Verloop contactfrequentie	
- In dossier	7
- Volgens gm	14
- Niet gebeurd	22
- Nvt	1
Bijzondere voorwaarden/aanwijzing	
- In dossier	7
- Volgens gm	9
- Niet gebeurd	22
- Nvt	6

4.3.5 Plan van Aanpak

Van de Plannen van Aanpak (gezinsplannen) is per gezinsmanager een indruk gegeven. De onderzoeker heeft op basis van de plannen die zijn besproken op een aantal items een score gegeven bij alle 14 geïnterviewde gezinsmanagers.

Met betrekking tot de gerichtheid in de tijd komt naar voren dat ongeveer bij de helft van de gezinsmanagers de plannen enigszins gericht zijn op het verleden en bij de andere enigszins op de toekomst. Bij één gezinsmanager is de gerichtheid in de tijd neutraal. Het taalgebruik is bij de meeste gezinsmanagers redelijk begrijpelijk of neutraal. Bij een klein deel (3 van de 14) wordt het taalgebruik als minder begrijpelijk beoordeeld. Over het algemeen gebruiken gezinsmanagers geen lange zinnen en is de taal toegankelijk. Van twee gezinsmanagers is het woordgebruik als niet erg toegankelijk beoordeeld. De mate waarin gedrag van jeugdige en ouders concreet wordt benoemd kon slechts worden beoordeeld bij elf van de veertien gezinsmanagers ingevuld. Bij zeven van de elf is weinig concreet gedrag beschreven, bij 3 staat wel concreet gedrag in het plan en bij 1 is de score neutraal.

De detaillering van de plannen is meestal neutraal en een aantal keren weinig gedetailleerd. De plannen zijn over het algemeen niet oordelend of neutraal. Bij slechts twee gezinsmanagers zijn de plannen als oordelend getypeerd.

4.4 Conclusie

De opdrachtgever het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft gevraagd hoe de specifieke bestanddelen door BJAA bij de maatregelen voor jeugdreclassering worden toegepast.

4.4.1 Toepassen bestanddelen van de methode jeugdreclassering

BJAA is overgegaan naar een methode (FFPS) die uitgaat van andere uitgangspunten en andere formats voor plannen van aanpak dan de methode jeugdreclassering. Meerdere elementen van het handboek jeugdreclassering worden door de gezinsmanagers nog steeds uitgevoerd in overeenstemming met het handboek. Het gaat vooral om het gestructureerd vastleggen van de doelen waaraan gewerkt, wie betrokken is bij het plan en de reden van de doelen). Voor andere elementen zoals het behoeftebeginsel, het risicobeginsel en het responsiviteitsbeginsel geldt dat deze bestanddelen minder vaak in de dossiers zichtbaar zijn terug te vinden.

Het LIJ is in een derde van de gevallen het uitgangspunt van analyse. Meestal is deze informatie nog niet vanuit de Raad aangeleverd in casussen. Criminogene factoren vormen in vrij veel gevallen de basis van analyse, meest opgenomen in het dossier. Een risicotaxatie maakt vrijwel altijd onderdeel uit van deze analyse: met de LIRIK wordt het risico op kindermishandeling of verwaarlozing in alle casussen systematisch nagegaan. BJAA gebruikt het taxeren van de risico's dus niet over de reden van aanmelding: het plegen van criminele delicten. De risicotaxatie heeft een bredere insteek namelijk veiligheid. De methode GGW en FFPS zijn meer gericht op het zoeken naar achterliggende gedragspatronen. BJAA ziet risico's op delicten of politiecontacten als een symptoom van deze patronen. Hoewel dit past bij de pedagogische visie van BJAA worden de risico's op recidive daardoor niet bepaald en dit was wel de reden van aanmelding.

In ongeveer de helft van de gevallen worden de belangrijkste factoren waaraan gewerkt moet worden en de kern van het probleem vastgesteld. Als dit gebeurt dan wordt dit ook meestal vastgelegd in het dossier.

Het schatten van risico's (op schade aan zichzelf, anderen of het traject) is in de dossiers minder vaak aan de orde: in minder dan de helft van de dossiers wordt dit systematisch in kaart gebracht. Als dit gebeurt wordt het meestal niet duidelijk in het dossier vastgelegd.

Voor sommige aspecten met betrekking tot responsiviteit is veel aandacht: sterke punten en beperking, vrijwel altijd ook in dossier vastgelegd. Voor andere weliswaar veel aandacht (steunbronnen, beperking omgeving) maar soms niet vastgelegd in de taal van het handboek van de jeugdreclassering. Het element motivatie wordt vaak toegepast maar vrijwel nooit expliciet vastgelegd. Dit komt mogelijk doordat het heel plan inzet op krachten van het gezinssysteem. Voor de leerstijl is er wat minder aandacht, wat verklaard wordt uit het feit dat de methode van BJAA vraagt dat gezinsmanagers dit begrip veel breder beschouwen, namelijk ook op gezinsniveau. Plannen bevatten bij tweederde van de dossiers doelen. Hieraan zijn even vaak concrete activiteiten gekoppeld en is ook duidelijk wie er is betrokken. De periode dat activiteiten uitgevoerd gaan worden is nu nog niet gedocumenteerd maar hierin wordt momenteel geïnvesteerd geven deelnemers aan de focusgroep aan.

Jeugdigen en ouders worden meestal betrokken bij de planvorming, maar in enkele gevallen worden jongeren en/of hun ouder(s) niet bereikt, ontbreekt de aansluiting of werken deze onvoldoende mee. Andere instellingen worden meest niet direct betrokken in de planvorming. Het feit dat niet expliciet uit het plan zelf blijkt dat jeugdige en ouders zijn betrokken komt mede voort dat dit plan in zichzelf (en dus impliciet) het plan van het gezin is en dat daarom dit niet in expliciete zinsneden is opgenomen. De mening van de jeugdige klinkt er daarom in door zonder dat ook dit expliciet wordt gemaakt.

Over het verloop van de begeleiding wordt vrij weinig gerapporteerd, tussenevaluaties vinden niet systematisch plaats (sinds kort wordt gewerkt aan standaard invoering van een 6-maandsevaluatie)

maar het voortdurend evalueren is nu juist het kenmerk van de methode van BJAA. Informatie over vorderingen van de jeugdige wordt in twee derde van de gevallen wel verzameld, maar soms wel en soms niet vastgelegd.

Over controle en contact (intensiteit) worden meer in algemene zin afspraken gemaakt, op andere wijze dan het precies vastleggen zoals het handboek voorstaat. Dit geldt ook voor de vorm van het contact. En regels en voorwaarden worden vaak wel besproken, maar niet direct vindbaar in het gezinsplan opgenomen.

In de dossiers in de steekproef hebben we slechts in een minderheid van de gevallen een evaluatie van einddoelen of werkdoelen aangetroffen wat in lijn is met voorgaande constatering dat evalueren meer een impliciet onderdeel van de werkwijze is.

4.4.2 Implementatie

Als motiverende factoren bij de implementatie van FFPS zijn genoemd:

- De andere insteek van FFPS. Het zoeken naar achterliggende ‘gezinspatronen’ en het verwoorden van doelen op gezinsniveau maakt dat gezinsmanagers en gedragsdeskundigen het idee hebben, in toenemende mate iets aan de oorzaak ‘problemen’ te doen in plaats van alleen de symptomen te bestrijden.
- Het huidige format is een ‘levend’ document dat je samen met de cliënt opstelt. Dit verhoogt de directe betrokkenheid van de cliënt en het gezinssysteem bij hun plan.
- De toolkit van GGW/FFPS met allerlei technieken om de krachten en de motivatie van de cliënt en diens systeem te benutten is een krachtig instrument.
- De wekelijkse gestructureerde multidisciplinaire casuïstiekbesprekingen dragen zorg voor reflectie op en het continue verbeteren van het handelen van de gezinsmanager.

Meer belemmerende factoren voor een goede uitvoering zijn:

- De financiering door de ministeries op het niveau van de maatregelen sluit niet aan bij de gekozen insteek: de gezinnen.
- De samenwerkende zorgaanbieders werken niet altijd vanuit eenzelfde visie. Dit zorgt voor problemen bij de aansluiting.
- Het tempo waarin de veranderingen zijn doorgevoerd. Veel ontwikkelingen hebben gelijktijdig plaatsgevonden.

4.4.3 Gewenste verbeteringen

BJAA heeft gekozen voor de methode GGW en FFPS. De methode is nog geen ‘beschreven’ methode. De werkwijze van BJAA dient – gaandeweg – beschreven te worden. De interventie wordt op deze wijze gestructureerd. In de beschrijving dient er aandacht te zijn op welke wijze de methoden van BJAA al dan niet aansluiten op de specifieke ‘what works’ beginselen.

5 Conclusie en discussie jeugdreclassering

5.1 Inleiding

De centrale onderzoeksvraag is “hoe wordt invulling gegeven aan de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering bij Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam”.

Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van een aantal deelvragen:

1. In welke mate worden de geselecteerde bestanddelen van de methode jeugdreclassering uitgevoerd? En specifiek bij Bureau Jeugdzorg Amsterdam: hoe worden de geselecteerde bestanddelen van de methode jeugdreclassering ingevuld in de methode FFPS? Worden de bestanddelen uitgevoerd zoals bedoeld (fidelity)? In welke mate worden de bestanddelen uitgevoerd (completeness)?
2. In welke mate zijn de geselecteerde bestanddelen goed geïmplementeerd? Welke motiverende en belemmerende factoren die het gebruik van het handboek of FFPS beïnvloeden komen in de geselecteerde teams voor?

Als uit deelvraag 1 blijkt dat de geselecteerde bestanddelen niet worden uitgevoerd zoals bedoeld en uit deelvraag 2 is gebleken waar dat aan ligt, komt ook nog de volgende vraag aan de orde:

3. Wat zouden de organisaties kunnen doen om ervoor te zorgen het werken aan de hand van de geselecteerde bestanddelen wordt vergroot?

Het onderzoek naar de programma-integriteit van de methode jeugdreclassering is uitgevoerd bij twee bureaus jeugdzorg:

- Bureau Jeugdzorg Brabant.
- Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam.

Bureau Jeugdzorg Brabant diende als een vergelijkingsgroep voor BJAA. In totaal zijn door gebruik te maken van een meertrapssteekproef 90 dossiers beoordeeld van 26 jeugdreclasseerders of gezinsmanagers (BJAA). De jeugdreclasseerders en gezinsmanagers hebben de onderzoekers door het dossier geleid. Aan de hand van de resultaten per bureau jeugdzorg is een focusgroep gehouden. De focusgroep bestond uit een aantal geïnterviewde gezinsmanagers/jeugdreclasseerders, een teamleider en een gedragsdeskundige. De conclusies, discussie en aanbevelingen zijn besproken in een klankbordgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de twee bureaus jeugdzorg en Jeugdzorg Nederland.

5.2 Conclusies

De conclusies worden besproken aan de hand van de deelvragen.

5.2.1 Specifieke bestanddelen methode jeugdreclassering

BJZ Brabant gebruikt de methode jeugdreclassering. Zij voeren passen de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering uit zoals bedoeld. BJZ Brabant heeft het mogelijk gemaakt de methode jeugdreclassering op de werkzame elementen qua uitvoering te vergelijken met BJAA.

Bij BJAA zijn de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering minder vaak terug te vinden in de dossiers dan bij BJZ Brabant.

Diagnostiek

Het LIJ dient in de cases van BJAA niet als informatiebron. Dit heeft te maken met de vertraagde implementatie van het LIJ bij de ketenpartner: de Raad voor de Kinderbescherming. In slechts twee van de 44 cases is een LIJ in het dossier aangetroffen. De vertraagde implementatie van LIJ speelt ook bij BJZ Brabant.

Het taxeren van de risico's gebeurt bij beide bureaus jeugdzorg bij bijna alle dossiers. Het verschil is dat bij BJZ Brabant de taxatie geschiedt op basis van een instrument gericht op criminogene factoren en BJAA de LIRIK gebruikt. Dit instrument gaat over veiligheid van kinderen in het gezin maar analyseert niet de mogelijke criminogene factoren of de kans op recidive van crimineel gedrag.

'What works' beginselen

Het behoeftebeginsel, het risicobeginsel en het responsiviteitsbeginsel zijn bij BJAA minder vaak vastgelegd in de dossiers dan bij Bureau Jeugdzorg Brabant. Gezinsmanagers geven zelf ook vaker aan dat dit niet gebeurd is in de case. De sterke punten van de jeugdige en de steunbronnen zijn bij de meeste cases in het dossier vastgelegd. De focusgroep geeft aan dat deze beginselen minder expliciet aan de orde komen.

Planvorming

Bij tweederde van de cases oordelen de onderzoekers dat doelen zijn vastgesteld en de daaruit voortvloeiende activiteiten en wie betrokken zijn, is vastgelegd. Het is minder zichtbaar of en hoe jeugdigen en ouders betrokken zijn bij het plan van aanpak. Dit kan te maken hebben met hoe de onderzoekers de dossiers beoordeeld hebben. De onderzoekers zochten naar expliciete verslaglegging over de betrokkenheid. BJAA geeft aan juist het gezinsplan (plan van aanpak) als een levend document te zien dat samen met de gezinsleden wordt opgesteld.

Conclusie deelvraag 1: toepassen methode jeugdreclassering

De uitkomst is dat BJAA de geselecteerde bestanddelen ten dele uitvoert zoals bedoeld in de methode jeugdreclassering. Echter, dit is een logische uitkomst omdat BJAA werkt aan de hand van een nieuwe methode: Generiek Gezinsgericht Werken en FFPS. In het onderzoek is niet getoetst of specifieke bestanddelen van Generiek Gezinsgericht Werken en FFPS gebruikt worden zoals bedoeld. Het valt vooral op dat BJAA met de methoden kiest voor een bredere insteek en zoekt vooral naar achterliggende gezinspatronen en probeert in het systeem van het gezin veranderingen door te voeren.

De aanleiding voor de maatregel voor jeugdreclassering en het werken aan voorkomen van recidive van een jeugdige komt in de dossiers minder zichtbaar aan de orde. Dit speelt vooral op de beginselen van 'what works'. Het behoeftebeginsel – het afstemmen van de behandeling op de criminogene factoren is in de helft van de dossiers vastgelegd. Het risicobeginsel (op schade aan anderen of zichzelf) is bij een kwart van de dossiers aangetroffen. Het responsiviteitsbeginsel - motivatie, beperkingen, leerstijl – verschilt per onderwerp. Beperkingen van de jeugdige, sterke punten en steunbronnen zijn bij driekwart van de dossiers vastgelegd. De motivatie en leerstijl van de jeugdige staat bij een kwart in het dossier beschreven.

De 'what works' zijn vaker in de dossiers vastgelegd bij BJZ Brabant dan in vergelijking met BJAA. BJZ Brabant volgt de methode jeugdreclassering en gebruikt het daarbijhorende plan van aanpak.

In het onderzoek (dossiers, interviews, focusgroepen) is zichtbaar dat BJAA planmatig werkt, aansluit bij de motivatie van de cliënt. En er veel aandacht is voor routinematig monitoren van effectiviteit. Daarnaast zijn er wekelijks gestructureerde casuïstiekbesprekingen. BJAA werkt zichtbaar aan de hand van een aantal algemeen werkzame factoren die die effectiviteit van werken met jeugdigen en ouders verhogen.

5.2.2 Mate van implementatie

Hoe komt het dat bestanddelen op onderdelen goed worden uitgevoerd door de bureaus? Bureau Jeugdzorg Brabant werkt aan de hand van de methode jeugdreclassering. Daar werkt het motiverend dat een aantal bestanddelen van de methode jeugdreclassering in het plan van aanpak staan. De jeugdreclasserder moet deze onderdelen behandelen. Een motiverende factor in het programma-integer werken met de methode is dat er op de kernelementen nadrukkelijk gestuurd wordt door de teamleider en de gedragsdeskundige.

Door BJAA worden de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering minder toegepast en over de mate van implementatie van het handboek jeugdreclassering is dan ook geen oordeel te geven. BJAA heeft met het invoeren van Generiek Gezinsgericht Werken en FFPS aan een enorme verandering gewerkt. De medewerkers geven aan dat motiverend werkt het zoeken naar 'achterliggende' gezinspatronen. De focus verandert van het individu naar het systeem. De aanname is dat dit meer effectief is dan alleen het behandelen van symptomen.

De gestandaardiseerde casuïstiekbesprekingen zijn een motiverende factor in het consequent verbeteren van de uitvoering van de methode. Er ontstaat een reflectieve praktijk. Een motiverende factor zijn de technieken die FFPS aanreikt om de begeleiding te kunnen uitvoeren. Onderdeel van de technieken is het aansluiten bij de motivatie van de gezinsleden en het samen komen tot een plan van aanpak.

Voor beide bureaus jeugdzorg geldt dat het vertraagd invoeren van het LIJ door de Raad voor de Kinderbescherming een belemmerende factor is. De bureaus beschikken niet over de uitkomsten van het LIJ en kunnen dus de criminogene factoren niet aanvullen. Bureau Jeugdzorg Brabant merkt op dat in binnenkomende casus waar schoolverzuim aan de orde is, het werken aan de hand van de methode jeugdreclassering minder passend is.

5.2.3 Verbeteren toepassen geselecteerde bestanddelen

Bureau Jeugdzorg Brabant past de specifieke bestanddelen van de methode jeugdreclassering in voldoende mate toe. Het invoeren van de al ontwikkelde methode voor schoolverzuim en het in een nieuw onderzoek rekening houden met dit type casus verhoogt het toepassen van de methode jeugdreclassering zoals bedoeld.

BJAA kiest nadrukkelijk voor 1Gezin1Plan1Medewerker en heeft twee nieuwe methoden geïntroduceerd: GGW en FFPS. Een gezinsmanager kan zowel vrijwillige hulpverlening als een maatregel voor jeugdbescherming als een maatregel voor jeugdreclassering uitvoeren. De gezinsmanagers zijn enthousiast over de nieuwe gekozen insteek en benoemen een aantal motiverende factoren die het werken met de nieuwe methodes bevordert. De onderzoekers constateren op basis van dit onderzoek dat een aantal specifieke elementen van het handboek jeugdreclassering minder vaak zijn vastgelegd in de dossiers:

- Taxeren van risico's op (toekomstig) crimineel gedrag (recidiverisic);
- Afstemmen van behandeling op criminogene factoren (behoeftebeginsel);
- Het risicobeginsel en;
- Hoe de interventie past bij de motivatie en leerstijl van de jongere (responsiviteitsbeginsel).

Het taxeren van de risico's op (toekomstig) crimineel gedrag kan niet plaatsvinden aan de hand van de LIRIK. De andere 'what works' beginselen zijn belangrijk bij het verminderen van de recidive. In de trainershandleiding van FFPS wordt wel expliciet verwezen naar een aantal van deze beginselen⁹. Het is aan BJAA om herkenbaarder te maken in beschrijvingen van de methode en in de dossiers hoe en waar deze beginselen aan bod komen.

5.3 Discussie

In de focusgroep en de klankbordgroep zijn een aantal discussies over het uitvoeren van de methode jeugdreclassering aan de orde geweest:

1. De methoden – jeugdreclassering of GGW/ FFPS – zijn in Nederland geen erkende (justitiële) interventies. Er is nauwelijks onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de methoden. Het is dus onbekend of de methodes voor de Nederlandse situatie effectief werken. Beide methoden bevatten algemeen werkzame elementen die uit wetenschappelijke literatuur kunnen bijdragen aan de effectiviteit van een interventie. Een aantal werkzame elementen als aansluiten bij de motivatie van de cliënt, professionaliteit, goede ondersteuning en routinematig monitoren van effectiviteit lijken voldoende geborgd bij BJAA. Dit onderzoek richtte zich niet op de werkzame elementen van GGW /FFPS dus er kunnen geen uitspraken gedaan worden over specifiek werkzame elementen. De methode GGW /FFPS heeft een andere insteek dan met het handboek jeugdreclassering beoogd wordt.
2. In de focusgroep over de Delta-methode geven de andere drie bureaus jeugdzorg aan nieuwe wegen te zoeken rondom het thema integreren van de verschillende maatregelen in relatie tot nieuwe ontwikkelingen zoals 1Gezin1Plan1Reggiseur. Het werken met twee verschillende hulpverleners in één gezin waarbij verschillende maatregelen spelen, verhoudt zich niet tot het principe van 1Gezin1Plan1Reggiseur. Hoe te voorkomen dat in sommige gezinnen gewerkt wordt met verschillende hulpverleners daar oriënteren de bureaus jeugdzorg zich op.

De onderzoekers voegen de volgende discussie toe:

1. De meeste jongeren met een maatregel voor jeugdreclassering zijn zestien jaar of ouder en zijn zich aan het onthechten van het oorspronkelijke gezin. De vraag dient zich aan of het voor deze jongeren nog zinvol is om de bredere insteek te kiezen van veiligheid in het gezin en te zoeken naar achterliggende gezinspatronen. Dit kan voor de andere kinderen in het gezin zeker aan de orde zijn maar deze aanpak hoeft niet altijd te passen bij deze jongere met een maatregel voor jeugdreclassering. Discussie is of BJAA niet meer de aanpak moet differentiëren gerelateerd aan het probleem.

⁹ <http://ggwiki.wikispaces.com/FFPS> Geraadpleegd 22-06-2013.

2. Het kiezen voor het principe 1Gezin1Plan1Reggiseur bij de uitvoer van de maatregelen jeugdbescherming en jeugdreclassering heeft voordelen maar brengt ook risico's met zich mee. Het risico's is dat de specifieke bestanddelen zoals de 'what works' beginselen van de methode minder toegepast worden zoals bedoeld.

5.3 Aanbevelingen

Aanbevelingen zijn:

1. Ministerie van Veiligheid en Justitie zorg voor ruimte bij de ontwikkeling van nieuwe methoden voor de jeugdreclassering zoals GGW en FFPS. Maak samen met BJAA afspraken over verantwoording over het proces van ontwikkelen van deze nieuwe methoden en de verantwoording over de uiteindelijke doelen. Entameer studies (of maak gebruik van de door BJAA verrichte onderzoeken) naar de specifieke bestanddelen en de behaalde doelen van FFPS.
2. BJAA ontwikkel en beschrijf de methode GGW en FFPS gaandeweg. Verricht met regelmaat studies naar de methode. Besteed nadrukkelijk aandacht of en hoe de 'what works' beginselen aan de orde komen.
3. Ministerie van Veiligheid en Justitie laat voor beide varianten onderzoek verrichten naar de effectiviteit van de methodes. Maak daarbij gebruik van de effectiviteitsladder van het Nederlands Jeugdinstituut. Deze ladder van effectiviteit maakt onderscheid welke type studies gebruikt kunnen worden bij de verschillende fasen van een ontwikkeling van een methode.

Literatuur

- Dowden, C. & Andrews, D.A. (1999). *What Works in Young Offender Treatment: A Meta Analysis*. Ottawa: Forum on Correctional Research. Correctional Services of Canada.
- Fleuren, M.A.H., Paulussen T.G.W.M., Dommelen, P. van & Buuren, S. van (2012). *Ontwikkeling Meetinstrument voor Determinanten van Innovaties (MIDI)*. TNO Behavioural and Societal Sciences: Leiden.
- Functional Family Parole Services (FFPS) en Generiek Gezinsgericht Werken (GGW). Informatie over methoden op <http://ggwiki.wikispaces.com/FFPS> geraadpleegd op 21 juni 2013.
- Karver, M.S., Handelsman, J.B., Fields, S. & Bickman, L. (2006). Meta-analysis of therapeutic relationship variables in youth and family therapy: the evidence for different relationship variables in the child and adolescent treatment outcome literature. *Clinical Psychology Review*, 26, 50-65.
- Lange, M.I. de & Chênevert, C. (2009). *Borgen van interventies: onderhouden en monitoren van de uitvoering*. Nederlands Jeugdinstituut: Utrecht
- Stals, K. (2012). *De cirkel is rond, onderzoek naar succesvolle implementatie van interventies in de jeugdzorg*. Utrecht: Universiteit Utrecht
- Timmermans, M., Tillaart, J.C.M., Van den, & Homburg, G.H.J. (2010). *Werken volgens de methode: procesevaluatie 'Handboek methode jeugdreclassering' : eindrapport*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek
- Vogelvang, B. (2005) *De jongere aanspreken; handboek methode jeugdreclassering*. Utrecht/Woerden: Maatschappelijke Ondernemersgroep/Adviesbureau Van Montfoort
- Wilschut, M. & Jonker, A. (2011). *Bestemming bereikt? Het zichtbaar maken van successen & cyclisch verbeteren*. Utrecht: VO-Raad
- Yperen, T. van, Steege, M. van der, Addink, A. & Boendermaker, L. (2010). *Algemeen en specifiek werkzame factoren in de jeugdzorg. Stand van de discussie*. Utrecht Nederlands Jeugdinstituut.

Bijlagen

- Bijlage 1.** **Onderzoeksopdracht Ministerie van Veiligheid en Justitie**
- Bijlage 2.** **Kernelementen Handboek Jeugdreclassering**
- Bijlage 3.** **Deelnemers klankbordgroep**

Bijlage 1. Onderzoeksopdracht Ministerie van Veiligheid en Justitie

De oorspronkelijke onderzoeksopdracht van het Ministerie van Veiligheid en Justitie is als volgt:

“Onderzoek naar de programma-integriteit bestaat uit twee opdrachten:

- A. Onderzoek of de door het ministerie van VenJ geselecteerde werkzame bestanddelen van de Deltamethode door BJZ/LWI worden toegepast. Dit onderzoek moet uitgevoerd worden bij de Bureaus Jeugdzorg Amsterdam, Rotterdam, Haaglanden/Zuid-Holland en de landelijk werkende instelling William Schrikker Groep. Binnen elk bureau wordt de programma-integriteit onderzocht bij een pilotteam uit de vliegwielprojecten en een controleteam. Uitzondering hierop is BJAA, omdat zij enkel met de verrijkte methode werkt. Een ander bureau jeugdzorg zal als controlegroep fungeren.

Hoofdvraag deel A: In hoeverre is de programma-integriteit van de Deltamethode geborgd bij de vier organisaties die een vliegwielpilot uitvoeren?

- *Deelvraag 1:* In welke mate zijn de geselecteerde bestanddelen van de Deltamethode goed geïmplementeerd?
- *Deelvraag 2:* Hoe worden de geselecteerde bestanddelen daadwerkelijk uitgevoerd door de gezinsvoogden?
- *Deelvraag 3:* In hoeverre moeten de organisaties hun werkwijze aanpassen n.a.v. deelvraag a?

Over deze onderzoeksvraag is op verzoek van het ministerie van V&J in een afzonderlijk rapport gerapporteerd: Programma-integriteit van de methode jeugdbescherming.

- B. Onderzoek of de werkzame bestanddelen uit het Handboek Jeugdreclassering geborgd zijn binnen de door BJAA gehanteerde werkwijze. Een ander bureau jeugdzorg zal als controlegroep fungeren. In totaal dienen twee teams te worden onderzocht.

Hoofdvraag deel B: Hoe wordt invulling gegeven aan de werkzame bestanddelen uit het Handboek Jeugdreclassering uitgevoerd door BJAA?

- *Deelvraag 1:* Hoe wordt invulling gegeven aan de werkzame bestanddelen uit het Handboek en is dat bij BJAA voldoende geborgd?
- *Deelvraag 2:* Hoe moet BJAA de werkwijze aanpassen n.a.v. deelvraag a?”

Bijlage 2. Kernelementen Handboek Jeugdreclassering

In het Handboek staan de What Works beginselen centraal binnen de wetenschappelijke route. Het gaat om de volgende zes beginselen (Handboek Methode Jeugdreclassering, 2005):

1. *Risicobeginsel*: stem de intensiteit van de interventie af op de recidivekans en schadekans.
2. *Behoeftenbeginsel*: stem de interventie af op veranderbare criminogene factoren van de jongere.
3. *Responsiviteitsbeginsel*: kies effectieve interventies en laat deze aansluiten bij de motivatie, mogelijkheden en leerstijl van de jongere.
4. *Professionaliteitsbeginsel*: de jeugdreclasseerder is in staat om behoeften en methoden op elkaar af te stemmen.
5. *Integriteitsbeginsel*: voer de interventie volledig uit, zorg als management voor registratie en zo nodig correctie hiervan.
6. *Eigen-contextbeginsel*: Voer de interventie bij voorkeur uit in de eigen sociale omgeving van de jongere.

Daarnaast bevat het Handboek een set van 30 basisregels (zie hieronder). De basisregels vormen de kern van de methode. Ze zijn gekoppeld aan de vier fasen waarin het jeugdreclasseringstraject is opgedeeld (diagnostiek, planfase, uitvoering en evaluatie en afsluiting). Elke fase kent zowel een aantal basisregels voor de jeugdreclasseerder als een aantal basisregels voor de teammanager, de gedragsdeskundige en het hogere kader van Bureau Jeugdzorg. Deze laatste zijn verzameld onder het kopje 'randvoorwaarden en organisatie' (omdat ze bij elke fase sterk overlappen).

Basisregels voor de diagnostiek

1. Diagnostiek in de jeugdreclassering vereist informatie over het recidiverisico en schaderisico van de jongere, zijn criminogene factoren en de delictgerelateerdheid hiervan, zijn responsiviteit en zijn aanspraak op aanvullende zorg en ondersteuning.
2. Toepassing van het LIJ door de Raad en andere dossierinformatie zijn het uitgangspunt voor diagnostiek en planvorming. De jeugdreclasseerder zorgt door invulling van Deel 2B van het LIJ waar nodig voor verificatie en aanvulling van deze informatie, vanuit verschillende bronnen.
3. Diagnostiek en planvorming zijn zo grondig mogelijk als de informatie op een gegeven tijdstip mogelijk maakt. *De jeugdreclasseerder hoeft niet 'alles' over de jongere in kaart te brengen maar wel alle informatie die hij op basis van het risicobeginsel, het behoeftenbeginsel en het responsiviteitsbeginsel nodig heeft.*
4. Methoden en materialen voor diagnostiek sluiten aan bij de diverse ontwikkelingsfasen van jongeren.
5. Diagnostiek is altijd een gezamenlijke activiteit van de jeugdreclasseerder met de jongere, en indien mogelijk ook met zijn ouders/opvoeders en met andere daarbij relevante instellingen (in overeenstemming met protocollen voor gegevensuitwisseling en met medeweten van de jongere).
6. Jeugdreclasseerders gebruiken taal die jongeren begrijpen. Daarmee legt hij het gebruik van informatiebronnen en instrumenten voor diagnostiek uit in taal die jongeren begrijpen. Hij checkt of zij de gegeven informatie begrepen hebben door die in eigen woorden te laten

herhalen. *Hulpmiddel: een korte brief een paar dagen na het gesprek, geschreven in toegankelijke taal, waarin puntsgewijs de onderwerpen die besproken zijn zo concreet mogelijk aan de orde komen.*

Basisregels Planfase

7. De jeugdreclasseerder maakt een keuze voor één of meer gedragsinterventies, begeleidings- of behandelingsprogramma's op basis van de resultaten van diagnostiek die beantwoordt aan het risicobeginsel, behoeftenbeginsel en responsiviteitsbeginsel (zie ook basisregel 2). Hij baseert zijn keuze in principe op de selectie van gedragsinterventies door het LIJ en wijkt hier alleen beargumenteerd vanaf. *De jeugdreclasseerder maakt naast een eerste keuze van programma's een 'second best' keuze zodat hij daar op over kan schakelen als de eerste voorkeur niet door kan gaan. Blijkt ook 'second best' niet mogelijk en is er geen derde programma te bedenken dat goed aansluit bij de uitkomsten van de diagnostiek, dan moet de jeugdreclasseerder wachten tot de eerste of tweede keuze wel gerealiseerd kan worden. Vooral bij een lange wachttijd zal de jeugdreclasseerder, in overleg met de jongere moeten bezien, op welke wijze zij deze zinvol kunnen invullen. Dergelijke problemen stelt de jeugdreclasseerder nadrukkelijk aan de orde bij zijn manager.*
8. Programma's zijn evidence-based, richten zich primair op delictgerelateerde en dynamische criminogene factoren en richten zich daarbij zo veel als mogelijk op versterking van positieve factoren bij de jongere en zijn netwerk. *Deze basisregel vereist van de jeugdreclasseerder dat hij alleen effectieve of veelbelovende begeleidingsvormen inzet, waarvan uit onderzoek is gebleken dat zij daadwerkelijk recidive kunnen terugbrengen. Het LIJ selecteert uitsluitend dit type programma's, omdat uitsluitend (voorlopig) erkende gedragsinterventies in de module voor indicatiestelling zijn opgenomen.*
9. Beschikbare programma's zijn een afspiegeling van de diversiteit en individuele kenmerken van jongeren. *Het aanbod moet maatwerk zijn, omdat de jeugdreclasseerder moet inspelen op het recidiverisico, op de criminogene factoren en op de mogelijkheden en beperkingen die de jongere heeft om te leren van een bepaald aanbod. De jeugdreclasseerder kan in zijn contacten met ketenpartners wijzen op 'gaten' in het aanbod die hij constateert als hij voor de jongere op zoek is naar een zorg- of begeleidingsaanbod.*
10. Doelen in het Plan van Aanpak voldoen aan de SMART-basisregels: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden. *Deze basisregel benadrukt verschillende What Works beginselen: doelen moeten specifiek gericht zijn op delictgerelateerde criminogene factoren (behoeftebeginsel), wat bij elk van die factoren moet worden bereikt, moet meetbaar zijn (professionaliteitsbeginsel), doelen moeten voor alle betrokkenen realistisch en acceptabel zijn (responsiviteitsbeginsel).*
11. In het Plan van Aanpak is een reeks gestructureerde afspraken met de jongere opgenomen.
12. Planvorming is altijd een gezamenlijke activiteit van de jeugdreclasseerder met de jongere en indien mogelijk ook met zijn ouders of opvoeders en andere daarbij relevante instellingen (in overeenstemming met protocollen / afspraken voor samenwerking in de keten).
13. Jeugdreclasseerders gebruiken taal die jongeren en ouders begrijpen. Hij checkt bij hen nadrukkelijk of zij de gegeven informatie over (mogelijke) programma's en interventies, afspraken en verantwoordelijkheden in het Plan van Aanpak begrepen hebben.

14. Jongeren en hun ouders of opvoeders zijn op de hoogte van de beschikbare behandelings- en begeleidingsprogramma's. *De jeugdreclasserder informeert de jongere en indien nodig zijn ouders over programma's die hij – op basis van risico, behoeften en responsiviteit – geschikt acht. Zij kunnen alleen meepraten en eventueel een keuze maken als ze op de hoogte zijn van het programma-aanbod.*

Basisregels uitvoering

15. Na een eerste, vaak meest intensieve periode waarin de korte-termijndoelen centraal staan, voert de jeugdreclasserder met alle betrokkenen een tussenevaluatie uit om eventueel vereiste aanpassingen in het Plan van Aanpak te constateren en door te voeren.
16. Bij aanvang en tijdens de uitvoering van het Plan van Aanpak informeert de jeugdreclasserder de betrokken begeleiders / behandelaars over zijn wensen en zorgt hij ervoor dat zij hem tijdig en volledig informeren over de aanwezigheid en vorderingen van de jongere.
17. Tijdens de uitvoering van het Plan van Aanpak houdt de jeugdreclasserder met de jongere zodanig contact, dat hij hierin continuïteit ervaart. Hij is altijd bereikbaar.
18. De contacten die de jeugdreclasserder heeft met de jongere combineert hij waar mogelijk met het zelf uitvoeren van (onderdelen van) programma's: als het mogelijk is, doet de jeugdreclasserder het zelf.
19. Tijdens de uitvoering van het Plan van Aanpak bereidt de jeugdreclasserder de jongere op alle onderdelen / programma's grondig voor en hij neemt bij de jongere praktische belemmeringen en eventuele weerstanden als angsten en zorgen hierover weg.
20. De jongere krijgt tijdens en na afloop van de uitvoering van elk onderdeel van het Plan van Aanpak de gelegenheid zijn mening over (aspecten van) dat onderdeel naar voren te brengen
21. De regels en voorwaarden waaraan de jongere zich moet houden bij uitvoering van het Plan van Aanpak, past de jeugdreclasserder indien nodig consistent en met daadkracht toe.
22. De jeugdreclasserder bewaakt de uitvoering van elk onderdeel van het Plan van Aanpak en de samenhang van deze onderdelen voortdurend. Waar nodig stelt hij dit bij.
23. Supervisie - georganiseerd of zelf uitgevoerd - van de jongere door de jeugdreclasserder is het meest intensief op de momenten waarop de kans op herhaling van het delictgedrag het grootst is.
24. De jeugdreclasserder is in staat om afhankelijk van de omstandigheden een meer ontspannen of meer krachtige houding aan te nemen.

Basisregels voor evaluatie en afsluiting

Betreft een herhaling van de eerdere basisregels, aangepast voor de evaluatiefase. Alleen de laatste basisregel is nieuw: dit betreft de afsluiting van de begeleiding door de jeugdreclassering.

25. Evaluatie in de jeugdreclassering vereist een nieuwe vaststelling van de kansen op recidive en schade door de jongere, zijn (statische en dynamische) criminogene factoren, zijn responsiviteit en de mogelijkheden voor begeleiding / behandeling in de eigen context.

26. De jeugdreclasseerder verzamelt informatie vanuit verschillende bronnen, verifieert deze en vult deze waar nodig aan.
27. Methoden en materialen voor evaluatie sluiten aan bij de diverse ontwikkelingsfasen van jongeren.
28. Evaluatie is altijd een gezamenlijke activiteit van de jeugdreclasseerder met de jongere, en indien mogelijk ook met zijn ouders of opvoeders en met andere daarbij relevante instellingen (in overeenstemming met protocollen voor gegevensuitwisseling).
29. Jeugdreclasseerders gebruiken taal die jongeren begrijpen. Hij legt het gebruik van informatiebronnen en instrumenten ten bate van evaluatie uit in taal die jongeren begrijpen. Hij checkt bij hen nadrukkelijk of zij de gegeven informatie begrepen hebben.
30. Afsluiting en eventuele doorverwijzing zijn primair gebaseerd een niet langer hoog recidiverisico en secundair op de noodzaak van aanvullende zorg voor de jongere en de toegang tot basisvoorzieningen.

Randvoorwaarden en organisatie

Ook voor de randvoorwaarden en de organisatie van het werk in de instelling (Bureau Jeugdzorg en de afdeling jeugdreclassering) zijn basisregels te geven. Op het gebied van training, management, ontwikkeling en monitoring en evaluatie. Om de jeugdreclasseerder in staat te stellen zich te houden aan de basisregels die hiervoor beschreven zijn, moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

- ***Training:***
 - Jeugdreclasseerders en gedragswetenschappers krijgen specifieke training voor diagnostiek, het tot stand brengen van een samenwerkingsrelatie, planvorming en uitvoering van het Plan van Aanpak (leiderschap, vergadertechniek, interventies). Zij worden aangemoedigd om deze professionaliteit voortdurend te ontwikkelen en worden daarvoor ook beloond.
 - Jeugdreclasseerders en gedragswetenschappers zijn getraind in kennis over de theoretische basis, rationale, indicatiebasisregels, werkwijze en te verwachten resultaten van de modaliteiten in de jeugdreclassering en van elders beschikbare programma's.
 - Teammanagers en gedragsdeskundigen krijgen aanvullende of specifieke training voor situationeel leidinggeven aan jeugdreclasseerders en voor het signaleren en realiseren van randvoorwaarden die een goede aanvullende diagnostiek, planvorming en planuitvoering garanderen.
 - Teammanagers zorgen voor feedback van trainers/opleiders over de competenties van hun jeugdreclasseerders op het gebied van aanvullende diagnostiek, planvorming en planuitvoering.
- ***Management:***
 - Teammanagers bevorderen de samenwerking met ketenpartners door primair jeugdreclasseerders zelf hiertoe te stimuleren, en indien vereist deze samenwerking zelf vast te leggen in afspraken over de verdeling van taken, verantwoordelijkheden en middelen.
 - Managers van de jeugdreclassering en van elke betrokken instelling evalueren gezamenlijk de uitvoering van plannen van aanpak in een strategisch partnerschap. Indien nodig, kunnen de managers van elk van de partijen elkaar aanspreken op hun prestaties en elkaar vragen (meer) verantwoordelijkheid te nemen.

- Jeugdreclasserders krijgen adequate supervisie en ondersteuning om aanvullende diagnostiek, planvorming en het Plan van Aanpak uit te voeren.
- Er zijn duidelijke basisregels voor toedeling van zaken en caseloads.
- Teammanagers en gedragsdeskundigen kennen en onderschrijven de inhoud van beschikbare modaliteiten van de jeugdreclassering.
- Teammanagers stimuleren, organiseren en bewaken strategische partnerschappen van ketenpartners met de jeugdreclassering. Zij doen dit door primair jeugdreclasserders zelf hiertoe te stimuleren, en indien vereist deze samenwerking zelf vast te leggen in afspraken over de verdeling van taken, verantwoordelijkheden en middelen.
- *Ontwikkeling:*
 - Naast het LIJ zijn mogelijkheden en instrumenten voor aanvullende diagnostiek beschikbaar om indien nodig de complexiteit van risico's en behoeften of zorgen van jongeren juist te weerspiegelen.
 - Protocollen voor gegevensuitwisseling met ketenpartners zijn ingevoerd en worden nageleefd. Teammanagers brengen ontbrekende diagnostiek bij ketenpartners ter sprake en helpen bevorderen dat die voor de jeugdreclasserder beschikbaar is voorafgaand aan de begeleiding.
 - Een breed scala aan effectieve programma's is beschikbaar dat de complexiteit van risico's en behoeften van jongeren juist weerspiegelt. Beschrijvingen hiervan zijn opgenomen in een portfolio voor jeugdreclasserders en gedragswetenschappers.
 - Protocollen voor samenwerking met ketenpartners tijdens de planuitvoering zijn vastgelegd, ingevoerd en worden nageleefd. Men spreekt elkaar aan op niet naleven daarvan.
- *Monitoring en evaluatie:*
 - Er zijn systemen aanwezig om de kwaliteit van toepassing van het LIJ, aanvullende diagnostiek, planvorming en uitvoering van het Plan van Aanpak te volgen en de jeugdreclasserders hierover te informeren.
 - De instelling registreert aantallen en typen aanmeldingen en ingezette modaliteiten continue en gebruikt deze informatie om de praktijk te verbeteren.
 - De instelling brengt de aantallen en typen geïndiceerde programma's, en de beschikbaarheid hiervan in capaciteit en tijdigheid, het daadwerkelijk gebruik van geïndiceerde programma's, uitval van jongeren en tussentijdse vorderingen bij elk van de programma's continue in kaart en gebruikt deze informatie om het aanbod, de assessment en de uitvoering te verbeteren.

Bijlage 3. Klankbordgroep

De heer M. Dinkgreve	Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam
De heer. A. Prak	Bureau Jeugdzorg Rotterdam
Mevrouw. E. Berben	Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden/ Zuid-Holland
Mevrouw C. v.d. Sluijs	Bureau Jeugdzorg Rotterdam
Mevrouw J. Verburg	William Schrikker Groep
De heer J. Huijsmans	Bureau Jeugdzorg Brabant
De heer H. van den Bosch	Jeugdzorg Nederland

Het Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Het werkterrein van het Nederlands Jeugdinstituut strekt zich uit van de jeugdgezondheidszorg, opvang, educatie en jeugdwelzijn tot opvoedingsondersteuning, jeugdzorg en jeugdbescherming evenals aangrenzende werkvelden als onderwijs, justitie en internationale jongerenprojecten.

Missie

De bestaansgrond van het Nederlands Jeugdinstituut ligt in het streven naar een gezonde ontwikkeling van jeugdigen, en verbetering van de sociale en pedagogische kwaliteit van hun leefomgeving. Om dat te kunnen bereiken is kennis nodig. Kennis waarmee de kwaliteit en effectiviteit van de jeugd- en opvoedingssector kan verbeteren. Kennis van de normale ontwikkeling en opvoeding van jeugdigen, preventie en behandeling van opvoedings- en opgroei problemen, effectieve werkwijzen en programma's, professionalisering en stelsel- en ketenvraagstukken. Het Nederlands Jeugdinstituut ontwikkelt, beheert en implementeert die kennis.

Doelgroep

Het Nederlands Jeugdinstituut werkt voor beleidsmakers, staffunctionarissen en beroepskrachten in de sector jeugd en opvoeding. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar genereren ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd, die de jeugdsector helpt het probleemoplossend vermogen te vergroten en de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren.

Producten

Het werk van het Nederlands Jeugdinstituut resulteert in uiteenlopende producten zoals een infolijn, websites, tijdschriften, e-zines, databanken, themadossiers, factsheets, diverse ontwikkelings- en onderzoeksproducten, trainingen, congressen en adviezen.

Meer weten?

Met vragen over het Nederlands Jeugdinstituut of zijn beleidsterreinen kunt u op werkdagen van 9 tot 13 uur terecht bij onze Infolijn, telefoon (030) 230 65 64 of via e-mail info@nji.nl.

Voor de meest actuele informatie: www.nederlandsjeugdinstituut.nl.